

О. ГОРЛАЧОВ, С. ГОРЕНКОВА, Т. МОСКАЛЕНКО

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Підручник
інтегрованого
курсу для осіб
з особливими
освітніми
потребами
(Н 90)

2 КЛАС

видавництво
АТЛАНТ

Олександр ГОРЛАЧОВ
Світлана ГОРЕНКОВА
Тетяна МОСКАЛЕНКО

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

підручник інтегрованого курсу
для осіб з особливими освітніми потребами (Н90)

2 КЛАС

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ
«Видавництво Атлант»
2024

УДК 57.081.1*кл2(075.2.056.263)

Г69

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

(наказ Міністерства освіти і науки України від 29.03.2024р, №422)

***Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено***

Г69

Горлачов О.С., Горенкова С.Б., Москаленко Т.І.

Я досліджую світ : підручник інтегрованого курсу
для осіб з особливими освітніми потребами (Н90)
2 клас. — Київ : ТОВ «ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ»,
2024. — 176 с: іл.

ISBN 978-617-8449-18-6

© Горлачов О.С., Горенкова С.Б.,
Москаленко Т.І., 2024
© ТОВ «ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ», 2024
оригінал-макет,
художнє оформлення, 2024

ДОРОГІ ДРУЗІ!

У другому класі з підручником «Я досліджую світ» ви знову поринете у неймовірний і захоплюючий всесвіт знань про навколишню дійсність. Ви продовжите вивчати таємниці власного тіла і оточуючого світу, дізнаєтесь, як багато в ньому цікавого й дивовижного. Навчіться спостерігати, досліджувати, робити висновки.

Умовні позначення

Покажи.

Попрацюй в парі.

Назви і розкажи.

Запам'ятай.

Продактилюй.

Покажи жест

Дай відповідь на запитання.

Пригадай

Прочитай.

Поміркуй

Досліди.

ЛЮДИНА

ПІЗНАННЯ СЕБЕ ТА СВОЇХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Прочитай і запам'ятай.

Ти, я і все оточуюче, росте і змінюється.

Ти стаєш дорослішим.

Протягом життя у тебе та інших дітей змінюється зовнішній вигляд, риси обличчя, риси характеру, звички, вподобання, погляди. З'являються нові знання і уміння.

Попрацюй в парі.

Визначте, як за останній рік змінився ти і твій однокласник / однокласниця.

Досліди себе.

Визнач свій зріст і вагу тіла. Якщо є можливість, звернись із вчителем до лікаря твоєї школи і перевір зріст та вагу в медпункті.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Як змінився зріст?

Як змінилась вага?

Що таке ростомір? Для чого він потрібен?

Що таке ваги? Для чого вони потрібні?

Запам'ятай.

Зміни з організмом людини відбуваються протягом всього її життя.

Зріст, 120-130 см
Вага, 23-28 кг

Поміркуй.

Яка різниця між хлопчиком і чоловіком?

Яка різниця між дівчинкою і жінкою?

Подумай і дай відповідь на запитання.

Яка змінюються люди протягом життя?

Чи змінились за останній рік твої однокласники? Як?

Чи з'явилися у тебе нові друзі? Як їх звати?

Досліди малюнок. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнках. Говори правильно, чітко та голосно, допомагай собі дактилем.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке вік людини?

Скільки тобі років?

Скільки років твоєму другу (твоїй подрузі)?

Запам'ятай.

Всі люди змінюються з віком.

З віком у людини змінюється вага тіла, зріст, розмір ніг, рук, голови.

Зміни, які відбуваються з твоїм організмом, свідчать про те, що ти ростеш, змінюєшся і розвиваєшся.

ЧАСТИНИ ТІЛА ЛЮДИНИ ТА ЇХ ФУНКЦІЇ. ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ОРГАНИ

Прочитай і запам'ятай.

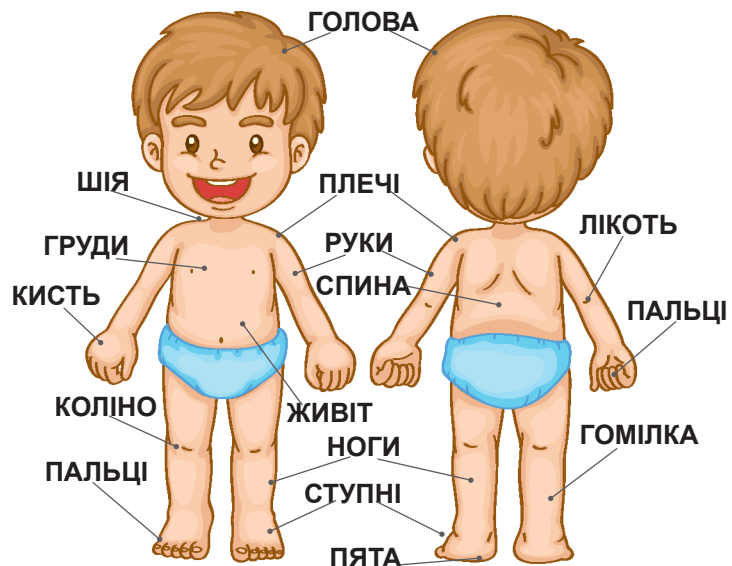
Частини тіла людини називаються органами.

Органи є зовнішні і внутрішні.

Зовнішні органи — це голова, тулуб, руки, ноги.

Внутрішні органи — це головний мозок, легені, серце, печінка, шлунок, кишківник.

Кожен зовнішній чи внутрішній орган людини відповідає за виконання тієї чи іншої функції.

Досліди малюнок.

Назви і розкажи усно, що зображено на малюнку, допомагай собі дактилем і жестами.

Попрацюй в парі.

Розгляньте один одного і назвіть частини тіла людини. Визначте, які функції виконує та чи інша частина тіла людини.

Поміркуй.

Яка функція скелету людини?

Подумай і дай відповідь на запитання.

Скільки у людини рук?

Скільки у людини ніг?

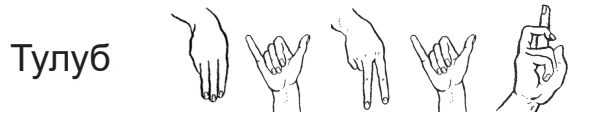
Чим відрізняються руки і ноги?

Для чого потрібні руки?

Для чого потрібні ноги?

Назви і розкажи про частини тіла людини.
Використовуй дактиль та жести.

Прочитай вірш.

БУДОВА ТІЛА

Познайомтесь, я дитина,
Хоч маленька, а людина.
Всі частини тіла знаю,
Визначаю й називаю.
Є у мене голова
І вона творить дива.
Шия голову тримає,
Повертає, нахиляє.

Є у мене дві руки,
Це мої помічники.
А непосидючі ноги
Прокладають в світ дороги.
Тулуб з'єднує частини,
Є живіт у мене й спина.
І всьому хребет опора,
Ось така моя будова.

Н. Карпенко

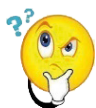

Подумай і дай відповідь на запитання.

Про що вірш «Будова тіла»?
Про які частини тіла розповідається у вірші?
Чим важливі всі частини тіла людини?

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що людина робить головою?
Що людина робить руками?
Що людина робить ногами?
Що людина робить очима?

Що людина робить носом?
Що людина робить ротом?
Що людина робить вухами?
Що людина робить очима?

Запам'ятай.

Кожна частина твого організму виконує ту чи іншу важливу функцію.

Прочитай і запам'ятай.

Переважає більшість людей є правшами, тобто більшість дій, що вимагають високої точності рухів, виконують правою рукою.

Правша — це людина, яка правою рукою володіє краще, ніж лівою.

Але ще є люди, які переважно використовують ліву руку, їх називають шульгами або лівшами.

Назви і розкажи про частини тіла людини. Використовуй дактиль та жести.

Рука

Права рука

Ліва рука

Нога

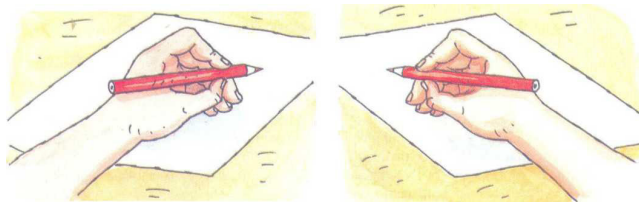
Права нога

Ліва нога

Досліди, ти правша чи шульга (лівша).

Попрацюй в парі.

Визначте, якою рукою пишеш і малюєш ти. Правою чи лівою?

Якою рукою пише і малює твій товариш? Правою чи лівою?

Чи є в вашому класі хтось шульга (лівша)?

Запам'ятай.

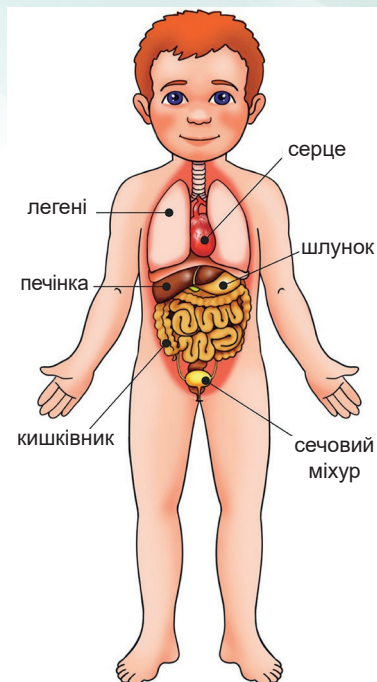
Кожна людина неповторна і унікальна.

Прочитай і запам'ятай.

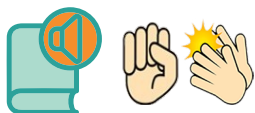
Люди відрізняються кольором шкіри, очей і волосся, зростом і вагою тіла. Проте тіло всіх людей побудоване і працює однаково.

Найважливіший орган у тілі людини — головний мозок. Мозок контролює все тіло і все, що воно робить. Без мозку ти не зможеш дихати, говорити, думати, пам'ятати, вчитись, ходити, а також вміти відчувати себе щасливим або сумним.

Досліди малюнок. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнку, допомагай собі дактилем і жестами.

Досліди малюнок. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнку, допомагай собі дактилем і жестами.

Назви і розкажи про внутрішні органи людини. Використовуй дактиль та жести.

Мозок

Серце

Нирки

Легені

Печінка

Шлунок

Кишківник

Запам'ятай.

Усі органи людини пов'язані між собою.

Прочитай і запам'ятай.

Для правильного розвитку кожній людині потрібно:

- ✓ дотримуватись правил гігієни;
- ✓ вживати корисну їжу;
- ✓ робити ранкову зарядку і займатись спортом;
- ✓ дотримуватись режиму дня в школі і вдома;
- ✓ слідувати за своєю поставою;
- ✓ багато рухатись і проводити час на свіжому повітрі.

Досліди малюнок. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнку, допомагай собі дактилем і жестами.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Чи дотримуєшся ти правил гігієни?

Чи робиш ти ранкову зарядку? Чи займаєшся спортом? Яким саме?

Як ти проводиш свій вільний час?

Чи любиш ти гратись на свіжому повітрі?

Чи дотримуєшся ти режиму дня?

Запам'ятай.

Правильне харчування, дотримання правил гігієни, відпочинок, спорт і заняття фізкультурою допоможуть тобі бути здоровим.

ГОЛОВА

Прочитай і запам'ятай.

Голова — це верхня частина тіла людини.

В голові знаходиться головний мозок людини, а також органи зору (очі), смаку (язик), нюху (ніс), слуху (вуха).

Передня частина голови називається обличчя.

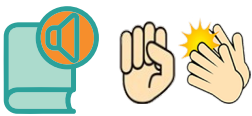
Частини голови людини:

- ✓ волосся, чоло, шкіра, вуха;
- ✓ обличчя: очі, брови, ніс, щоки, рот;
- ✓ підборіддя, шия.

Досліди малюнок. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнку, допомагай собі дактилем і жестами.

зображено на малюнку, допомагай собі дактилем і жестами.

Назви і розкажи про внутрішні органи людини. Використовуй дактиль та жести.

Волосся		Ніс	
Чоло		Вуха	
Рот		Щоки	
Підборіддя		Очі	
Брови			

Подумай і дай відповідь на запитання.

Скільки у людини вух?

Скільки у людини щік?

Скільки у людини брів?

Скільки у людини очей?

Назви і розкажи про частини тіла людини. Використовуй дактиль та жести.

Вухо

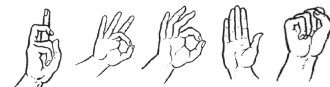
Праве вухо

Ліве вухо

Брова

Права брова

Ліва брова

Щока

Права щока

Ліва щока

Око

Праве око

Ліве око

Подумай і дай відповідь на запитання.

Чи однакового кольору очі у людей?

Якого кольору твої очі?

Якого кольору бувають у людини очі?

Прочитай і запам'ятай.

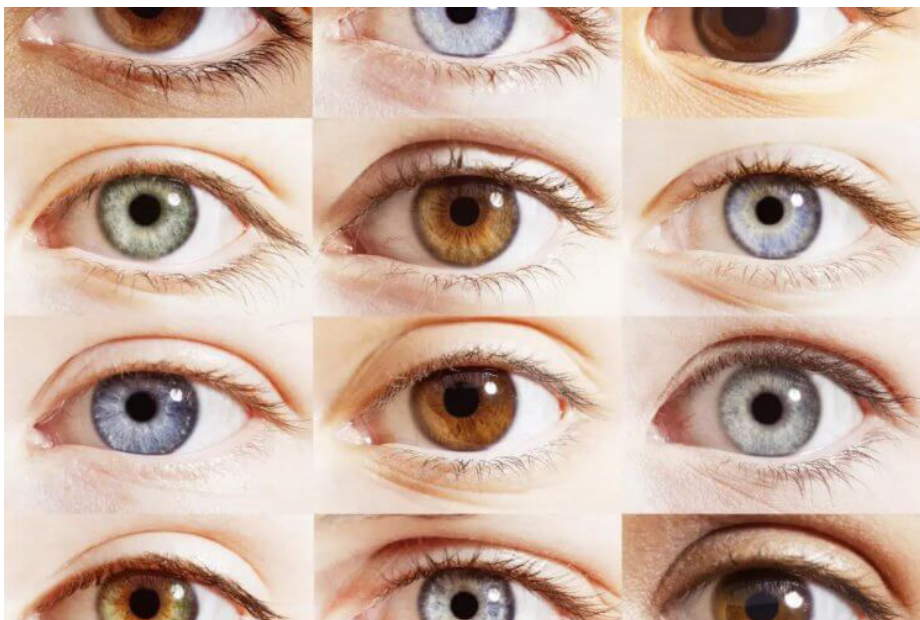
За давніх часів у всіх людей були очі однакового кольору — карі очі. Але відбулись зміни (мутації) і у всіх людей світу тепер очі різного кольору. Хоча більшість людей в світі з карими очима.

Очі людини бувають:

- ✓ коричневого кольору (карі);
- ✓ синього кольору;
- ✓ блакитного кольору;
- ✓ сірого кольору;
- ✓ зеленого кольору;
- ✓ бурштинового кольору;
- ✓ чорного кольору;
- ✓ жовтого кольору.

Досліди малюнки. Визнач, якого кольору очі на малюнках.

Запам'ятай.

Окрім кольору очі людей відрізняються розміром, посадкою (відстань між очима) і розрізом очей.

РУКА

Прочитай і запам'ятай.

На кожній руці і нозі людини по п'ять пальців.
Кожен палець має свою назву:

- ✓ великий;
- ✓ підмізний;
- ✓ вказівний;
- ✓ мізинець.
- ✓ середній;

Досліди малюнок. Назви і розкажи усно,

що зображено на малюнку, допомагай собі дактилем і жестами.

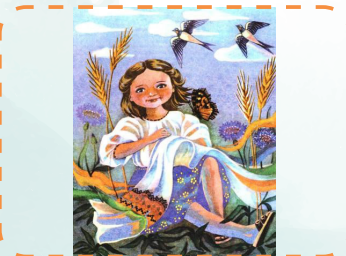
Подумай і дай відповідь на запитання.

Як називаються пальці людини?

Для чого потрібні людині руки і пальці?

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно,
що зображено на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

ТУРБОТА ПРО ЗДОРОВ'Я

Здоров'я

Прочитай і запам'ятай.

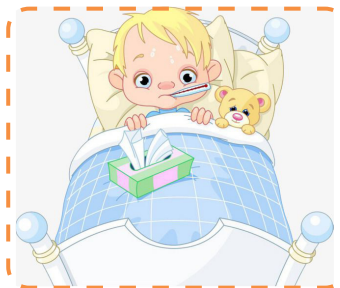
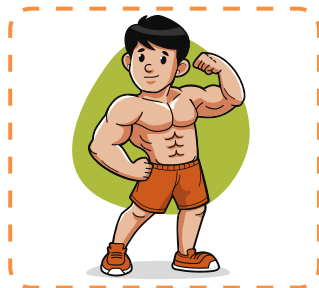
Здоров'я — це висока працездатність, гарний настрій, впевненість у собі та своїх діях.

Коли людина здорова — вона має гарне самопочуття, чудовий настрій, бадьора і повна сил, успішно працює і навчається.

Щоб бути здоровим, необхідно докладати великих зусиль, потрібно дотримуватись здорового способу життя.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

Подумай і дай відповідь на запитання.

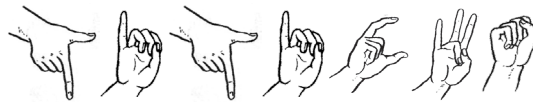
Чим відрізняються хлопчики на малюнках?

Який хлопчик здоровий, а який хворий? Чому?

Ти хочеш бути здоровим чи хворим?

Гігієна

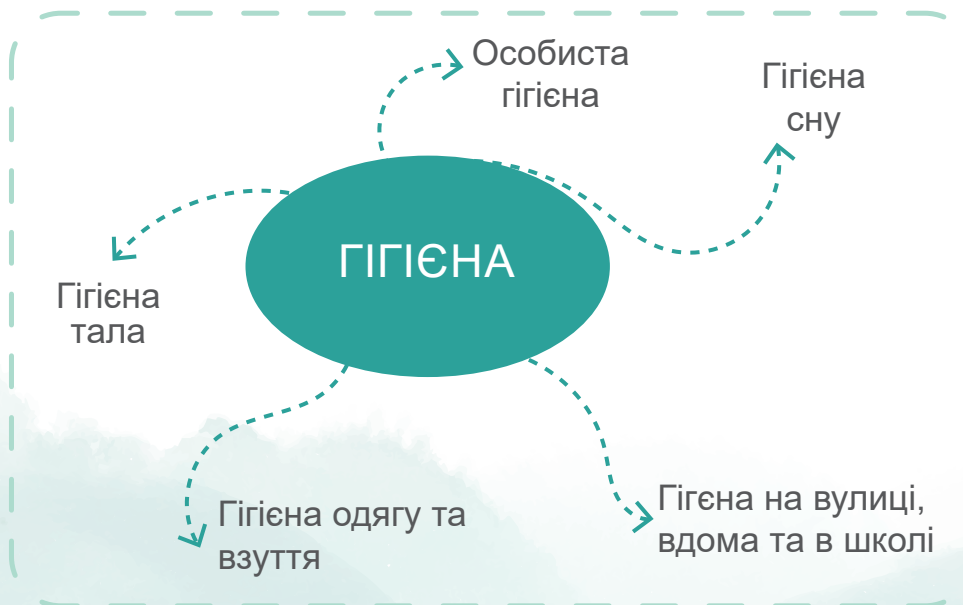

Прочитай і запам'ятай.

Гігієна — це дотримання правил чистоти, охайності і акуратності. Найголовнішою вимогою гігієни є чистота.

Досліди схему. Назви і розкажи усно, що показано на схемі, допомагай собі дактилем і жестами.

Запам'ятай.

Чистота запорука здоров'я.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

ОСОБИСТА ГІГІЄНА

- умивайся вранці і ввечорі, використовуйте засоби особистої гігієни, приймайте душ вранці і ввечорі
- чистіть зуби не менше трьох хвилин
- ваша зубна щітка не повинна бути занадто м'якою

ГІГІЄНА ТІЛА

- розчісувати волосся вранці і ввечорі своїм гребінцем
- регулярно підстігати нігті на руках і ногах, стежити за їх чистотою
- користуватися тільки своєю зубною щіткою і рушником

ГІГІЄНА ХАРЧУВАННЯ

- обов'язково мити руки перед вживанням їжі
- користуватися під час їжі тільки чистим посудом
- після кожного прийому їжі ретельно пропочіть рот кип'яченою водою

ГІГІЄНА ОДЯГУ І ВЗУТТЯ

- стежте за чистотою свого одягу, взуття
- одяг повинен відповідати погоді
- майте завжди чисту носову хустинку або одноразові серветки

ГІГІЄНА НА ВУЛИЦІ, ВДОМА ТА В ШКОЛІ

- не смітити на вулиці, в приміщеннях і не дозволяти це робити іншим
- допомагати вчителю і черговим підтримувати порядок у класі
- допомагати батькам у домашньому прибиранні

ГІГІЄНА СНУ

- вставати слід в один і той же час і не пізніше 7 години
- лягати спати не пізніше 22 години

Подумай і дай відповідь на запитання.

Чим дотримуєшся ти правил гігієни у побуті?
Яких ще правил гігієни ти дотримуєшся?

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

Правильно чи неправильно роблять діти?

Досліди твердження. Назви, які твердження вірні, а які — ні.

1. Дотримуватись правил гігієни зовсім не обов'язково.
2. Руки необхідно мити перед та після прийому їжі.
3. Зубна щітка, гребінець, рушник повинні бути тільки особистими.
4. Щоб позбутись неприємного запаху поту достатньо використовувати дезодорант.
5. Після занять спортом чи відвідування басейну варто прийняти душ.
6. Потрібно мати кілька рушників для обличчя та тіла.
7. Під час подорожі для дезінфекції рук потрібно мати антисептик.
8. Волосся необхідно мити раз на два тижні.
9. Солодощі можуть спричинити шкоду зубам.
10. Зуби та язик потрібно чистити двічі на день.

Запам'ятай.

Твоє здоров'я в твоїх руках.

ТВОЯ ПОСТАВА

Прочитай і запам'ятай.

Постава — це звичне положення тіла людини у спокої та в русі. Вона визначається під час стояння, сидіння, ходьби та виконання інших видів рухової діяльності.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

Попрацюй в парі.

Перевірте, чи правильна у вас постава.

Поміркуй.

Як ти турбуєшся про свою поставу та ходу?

Подумай і дай відповідь на запитання.

Чому потрібно стежити за своєю поставою та ходою?

Чому правильна постава і хода важливі?

Від чого залежить правильна постава і красива хода?

Як виробити правильну поставу та ходу?

Запам'ятай.

Правильна постава — це запорука здоров'я.

Прочитай і запам'ятай.

Сиди та пиши правильно:

- ✓ тримай спину рівно;
- ✓ не горбся;
- ✓ лікті поклади на стіл;
- ✓ ноги постав на підлогу або на підставку;
- ✓ вільною рукою підтримуй зошит.

Ходи правильно:

- ✓ тримай голову і спину прямо;
- ✓ іди вільним, пружним кроком;
- ✓ рух починай від стегна;
- ✓ рухайся середнім кроком.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

ПРАВИЛЬНА ПОЗА В ПОЛОЖЕННІ СТОЯЧИ

- випрями спину
- підведи голову
- розправ плечі
- підтягни живіт
- спирайся на обидві ноги
- рівномірно розподіли вагу на обидві ноги

ПРАВИЛЬНА ПОЗА В ПОЛОЖЕННІ СИДЯЧИ

- сиди прямо без напруження
- випрями спину
- нахили голову трохи вперед
- не напружуй руки
- упирайся ступнями в підлогу

ПРАВИЛЬНА ПОЗА ПРИ МИТТІ ПІДЛОГИ

- не згинайся, тримай спину прямо

ПРАВИЛЬНА ПОЗА ПІД ЧАС ХОДЬБИ

- тримай голову прямо і високо
- йди вільним, пружним кроком
- починай рух від стегна, не від коліна
- роби крок не дуже широким і не дуже малим

ПРАВИЛЬНА ПОЗА ПРИ ПІДНЯТТІ ВАЖКИХ РЕЧЕЙ

- підійди як можна ближче до вантажу
- прийми положення сидячи
- тримай спину прямо
- не нахилься та не повертайся під час підйому вантажу

ПРАВИЛЬНА ПОЗА ПРИ ПЕРЕНЕСЕННІ РЕЧЕЙ

- розподіли вагу рівномірно в обох руках
- переносячи вантаж перед собою тримай його обома руками
- не відкидайся назад

Запам'ятай.

Від правильної постави залежить нормальна діяльність внутрішніх органів.

ОРГАНИ ЧУТТЯ

Прочитай і запам'ятай.

Органи чуття — це очі, вуха, ніс, язик і шкіра.

Органи чуття повідомляють тобі про те, що відбувається навколо та допомагають пізнавати світ.

У людини є 5 органів чуття:

Очі — орган зору.

Вуха — орган слуху.

Язик — орган смаку.

Ніс — орган нюху.

Шкіра — орган дотику.

Органами чуття керує головний мозок.

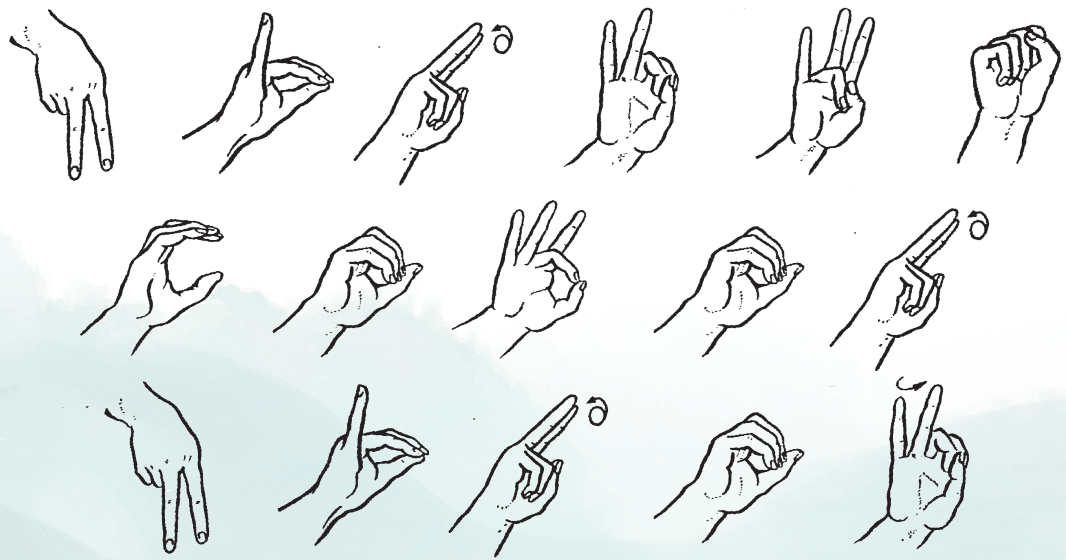
Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

Запам'ятай.

Органи чуття не лише інформують нас про навколишній світ. Вони допомагають нам орієнтуватись в оточуючому світі та попереджають нас про небезпеку.

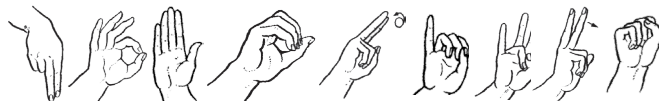
ЛЮДИНА СЕРЕД ЛЮДЕЙ

СТАНДАРТИ ПОВЕДІНКИ У СУСПІЛЬСТВІ

Поведінка

Прочитай і запам'ятай.

Поведінка — це твої дії і вчинки.

В суспільстві прийняті правила поведінки.

Основні правила поведінки в суспільстві називаються етикетом.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

Запам'ятай.

Про людину судять з її поведінки.

Попрацюй в парі. Обери, які із поданих рис характеру позитивні та негативні. Поясни свій вибір.

Добрий
Правдивий
Вихований
Чемний

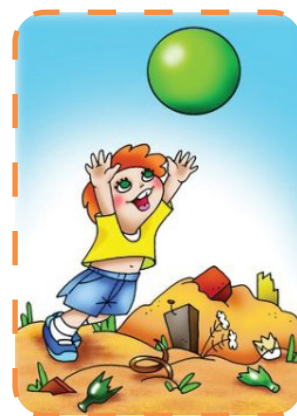
Злий
Брехливий
Жадібний
Жорстокий

Легідний
Ласкавий
Обачний
Доброзичливий

Капризний
Байдужий
Хитрий
Крикливий

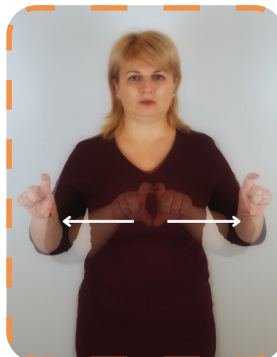
Досліди малюнки. Продакtilюй і покажи жеста-ми, що зображено на малюнках. Подумай і розка-жи, як треба діяти в тій чи іншій ситуації.

Запам'ятай.

Добрим добро вертається.

ШКОЛА

Школа

Прочитай і запам'ятай.

Школа — це заклад освіти, де ти навчаєшся під керівництвом вчителів та вихователів.

В школі діти навчаються: читати і писати, рахувати і міркувати, говорити і відповідати, бачити і спостерігати, слухати і чути, думати і мислити, досліджувати і вивчати, малювати і творити тощо.

В школі є багато різних і цікавих уроків: «Навчання грамоти», «Математика», «Я досліджую світ», «Мистецтво», «Трудове навчання», «Фізкультура», «Англійська мова», «Соціально-побутове орієнтування», «Ритміка», «Українська жестова мова» та багато інших захопливих занять.

Школа на найближчі роки стала твоєю другою домівкою. Цінуй її!

Пригадай.

Хто працює в школі?

Подумай і дай відповідь на запитання.

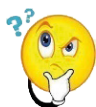
Чому діти навчаються в школі?

Чого ти хочеш навчитись в школі?

Що потрібно робити, щоб багато знати?

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, чим ти можеш займатись в школі, допомагай собі дактилем і жестами.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що ти робиш в школі?

Чи подобається тобі у школі? Чому?

Навіщо потрібно ходити до школи? Чому?

Що ти вивчаєш на уроках? На яких?

Які уроки твої улюблені?

Як звать твою вчительку?

Скільки у тебе однокласників?

Як звати твоїх однокласників?

Запам'ятай.

Школа — це твоє життя.

Прочитай вірш.

ЧОГО НАВЧАЮСЬ Я У ШКОЛІ

Чого навчаюсь я у школі?
Наук у школі є доволі:
Читаєм, пишем і малюєм,
Казками весело мандруєм.
Вивчаєм світ звірят і птиць —
У них багато таємниць!

Вчимося грядками садити,
Рослину кожну розуміти.
Але найбільше в цілім світі
Себе я хочу зрозуміти...

Марія Чумарна

Поміркуй.

Про що вірш «Чого навчаюсь я у школі?»?

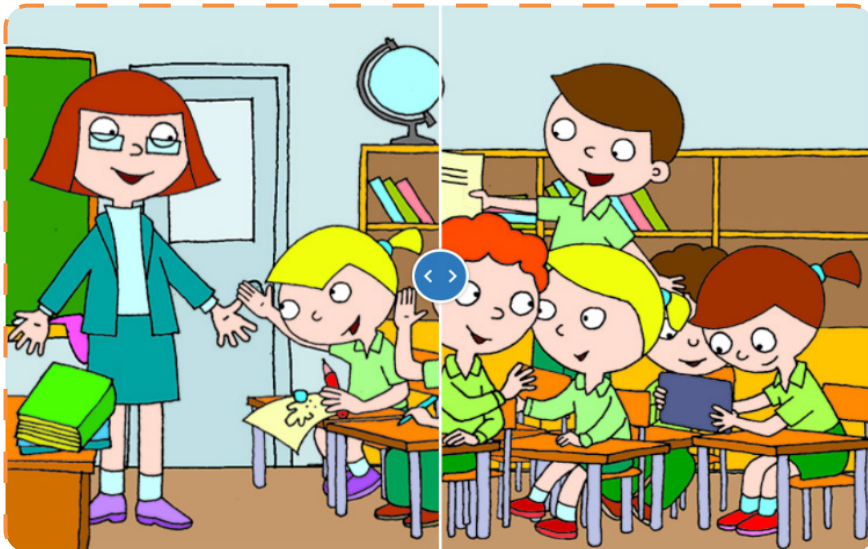

Попрацюй в парі.

По черзі уявіть себе вчителем або вчителькою. Поміркуйте разом і поясніть, навіщо потрібно вчитись в школі.

Досліди малюнки. Порівняй малюнки, назви і поясни усно, хто із дітей дотримується правил поведінки, а хто ні, допомагай собі дактилем і жестами.

Запам'ятай.

Мудрим ніхто не родився, а навчився.

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ В ШКОЛІ (КЛАСІ)

Прочитай і запам'ятай.

Під час перебування в школі (класі) ми дотримуємось загально-прийнятих правил поведінки.

Правила нашого класу:

- ✓ Ми старанно навчаємось на уроках!
- ✓ Ми поважаємо інших!
- ✓ Ми — одна команда!
- ✓ Ми завжди доброзичливі!
- ✓ Ми піклуємось про наше здоров'я!
- ✓ Ми слідкуємо за чистотою нашого класу!
- ✓ Ми проти булінгу!
- ✓ Ми не галасуємо на уроці!
- ✓ Ми ввічливі на уроках і на перервах!
- ✓ Ми приходимо до школи вчасно!

Досліди схему. Назви і розкажи усно, що показано на схемі, допомагай собі дактилем і жестами.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Чи дотримуєшся ти правил поведінки в школі? Чому?

Що дозволено робити в школі (класі)?

Попрацюй в парі. Поміркуйте разом і закінчить речення:

- Сьогодні я дізнався(-лася)
- Сьогодні на уроці я навчився(-лася)
- Мені було важко
- Мене здивувало
- Тепер я знаю, що
- Мені було незрозуміло
- Я б хотів(-ла) дізнатися чому

Досліди схему. Назви і розкажи усно, що показано на схемі, допомагай собі дактилем і жестами.

Пригадай.

Що заборонено робити в школі (класі)?

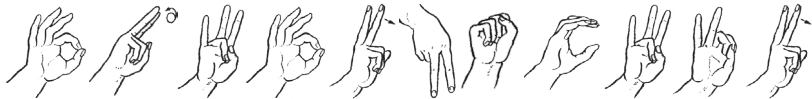
ТВОЇ ДРУЗИ І ОДНОКЛАСНИКИ

Друг

Однокласник

Прочитай і запам'ятай.

Друзі — це люди, між якими існують дружні відносини, дружба. Друзі є ті люди, яким ми довіряємо, завжди готові прийти на допомогу та бути поруч в часи радості і смутку.

Однокласники — це діти, які навчаються з тобою в одному класі.

Попрацюй в парі. Поміркуйте і поясніть, хто такі друзі і чи є серед ваших однокласників ваші друзі.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Чи є у тебе справжній друг?

Чи дружиш ти з кимось із класу? Чому?

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, які добрі справи зображено на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

Прочитай і поясни значення слів:

Допомагати — це...

Захищати — це...

Дякувати — це...

Поважати — це...

Ділитись — це...

Шанувати — це...

Піклуватись — це...

СЛОВА ВВІЧЛИВОСТІ

Слова ввічливості

Прочитай і запам'ятай.

Ввічливість — це ознака добре вихованої людини.

Ввічливість — це вміння ласкаво й привітно обійтися з людиною.

Ввічливі слова — це слова, з допомогою яких люди виявляють свою уважність, люб'язність, чемність.

Ввічливий — це синонім вихований, привітний, чемний, ґречний, уважний, тактовний, люб'язний.

Слова ввічливості — чарівні слова.

Прочитай вірш.

ДОБРИЙ РАНОК

Стала ранком
Я на ґанок
І сказала:
—Добрий ранок!

Сонцю, полю
І травичці,
Добрим людям,
Тихій річці...

Добрий ранок,
Світе мій,
Мирний, чистий,
Голубий!

Леонід Куліш-Зіньків

Досліди схему. Назви і розкажи усно, що показано на схемі, допомагай собі дактилем і жестами.

Здрастуйте!

Добрий ранок!

Вибачте!

Добрий день!

Перепрошую!

Добрий вечір!

Добраніч!

До побачення!

Смачного!

Дякую!

Будь ласка!

Будьте здорові!

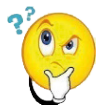
Поміркуй.

Про що вірш «Добрий ранок»?

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею визначте, які ще ввічливі слова і звертання ви знаєте.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Ти вважаєш себе ввічливою людиною? Чому?
Де і які слова ввічливості ти використовуєш?

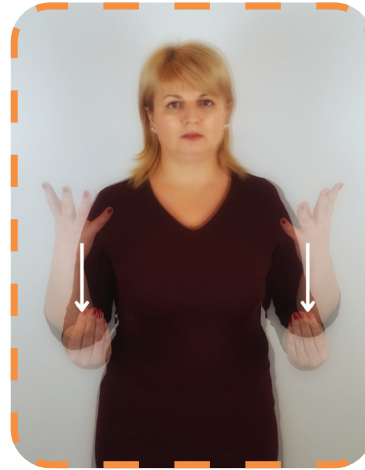

Запам'ятай.

Ввічливість — це твоя окраса.

Ввічливість до інших — це прояв твоєї культури і поваги до інших.

РЕЖИМ ДНЯ В ШКОЛІ І ВДОМА

Режим дня

Прочитай і запам'ятай.

Режим дня — це розумний розподіл часу протягом дня, при якому правильно чергуються праця і відпочинок.

Режим дня — це чергування сну, приймання їжі, відпочинку, різних видів діяльності впродовж доби.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке режим дня?

З чого складається режим дня школяра?

Чи потрібно дотримуватись режиму дні? Чому?

Чи дотримуєшся ти режиму дня?

Який у тебе режим дня?

Чи відрізняється твій режим дня в будні і вихідні дні? Чому?

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що складає твій режим дня, допомагай собі дактилем і жестами.

Прочитай вірш.

НОВЕ ЖИТТЯ

Вчора Вітя
так промовив:
— З мене — досить,
От вам слово:
я почну життя нове!
Аркуш взяв
та олівець,
сів і пише по порядку:
«В сім встаю,
роблю зарядку,
чищу зуби,
мию шию,
Неодмінно вуха милю.

Потім — кухня.
Там сніданок.
Всім готую сам,
без мами.
Посуд мию,
підмітаю
і до школи
поспішаю...»
Ще у плані
пунктів двадцять,
та не варто
зупиняться...
«Чому?» — питаєте,

все просто,
бо знову
мама
миє посуд,
підмітає та готує...
А Вітько?!
Вітько й не чує.
Він — у ліжку.
Досі спить.
Зате
над ліжком
план висить...

Анатолій Костецький

Подумай і дай відповідь на запитання.

Чому нас вчить вірш «Нове життя»?

Чи правильно склав свій режим дня Вітя? Чому?

Чому Вітя не дотримався складеного ним режиму дня?

З якою метою складають режим дня?

Як ти розумієш вислів «Даремно згаяний час»?

Досліди малюнки. Розкажи усно, що і коли згідно режиму дня потрібно робити, допомагай собі дактилем і жестами.

Запам'ятай.

Правильно організований режим дня — це необхідна умова нормального розвитку, зміцнення здоров'я, підтримки високого рівня фізичної та розумової активності.

МОРАЛЬНІ НОРМИ

Прочитай і запам'ятай.

Моральні норми — це певні правила, що визначають та регулюють поведінку людини.

Моральні норми встановлені в суспільстві та є певним зразком.

Моральні якості — це властивості особистості, що становлять основу внутрішнього світу людини.

З дитинства потрібно формувати у собі моральні якості: **чесність, гідність, сумлінність, доброта, сміливість, вірність тощо.**

Досліди схему. Назви і розкажи усно, що показано на схемі, допомагай собі дактилем і жестами. Обери позитивні і негативні моральні якості. Поясни свій вибір.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Які моральні норми ти знаєш?

Чи дотримуєшся ти моральних норм вдома та в громадських місцях?

Які моральні норми важливі для тебе в другові чи в подрузі?

НАВИЧКИ СПІВЖИТТЯ

Співжиття

Прочитай і запам'ятай.

Співжиття — це спільне життя колективу, де кожен дотримується певних обов'язків та має права.

Найперші колективи у житті дитини — це сім'я і родина.

Сім'я — це найрідніші в світі люди: мати і батько, бабуся і дідусь, сестрички і братики. В сім'ї всі повинні поважати один одного.

Сім'я — це особи, які проживають разом, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права і обов'язки. Дитина належить до сім'ї своїх батьків.

Родина — це особи, які пов'язані родинними зв'язками.

Зазвичай родиною вважаються всі кровні родичі і ті хто пов'язаний родинними зв'язками з подружжям: бабуся, дідусі, дядьки, тітки, брати, сестри.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Назви членів своєї сім'ї, як і кого звати?

Назви всіх інших членів своєї родини, як і кого звати?

Яка різниця між сім'єю і родиною? Поясни.

Твоя сім'я велика чи маленька? Яка твоя родина? Поясни.

Хто головний в твоїй сім'ї (родині)?

Попрацюй в парі.

Обговоріть з однокласником / однокласницею, які обов'язки ви виконуєте вдома. З'ясуйте, чи однакові обов'язки по дому у вас обох.

Запам'ятай.

В кожній сім'ї є свої правила. Правила можуть бути різними, але одне правило має бути у всіх сім'ях — турбота одне про одного.

Досліди малюнок. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнку, допомагай собі дактилем і жестами.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Чи проводить твоя родина час за спільним ділом чи розвагами? Як? Яким чином в твоїй сім'ї проходять будні та вихідні?

Прочитай

У кожного члена сім'ї є свої обов'язки. Наприклад, тато в сім'ї найчастіше заробляє гроші, майже завжди важкою працею. Мама зазвичай пореється по господарству: готує їжу, прибирає, виховує і піклується про дітей. Діти мають простіші обов'язки: прибирати свої іграшки, піклуватись про домашніх улюбленців, навчатись в школі.

У тебе зараз обов'язків не багато, але ти ростеш і їх кількість збільшується. Діти завжди мають допомагати своїм батькам.

У будні дні батьки зазвичай ходять на роботу, а ти із братиками і сестричками — до школи. Навчання — це також твій обов'язок.

У вихідні дні зазвичай справ ще додається: по дому, по господарству, або що стосується спільного відпочинку.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Хто піклується про тебе?

Про кого піклуєшся ти?

Хто зазвичай готує їжу? Чому?

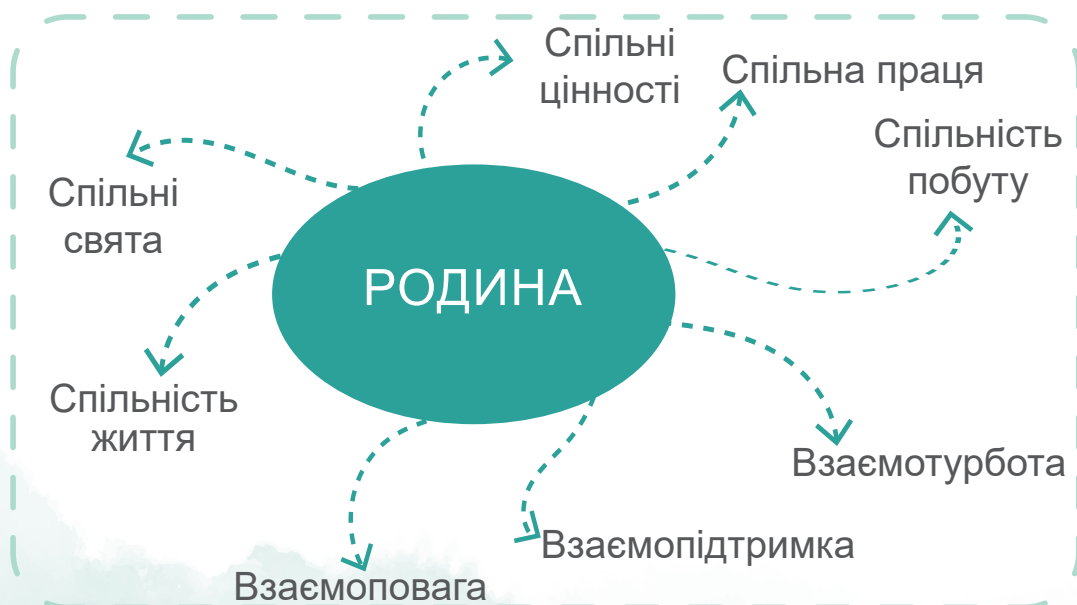
Хто зазвичай прибирає в домі? Чому?

Хто зазвичай ходить в магазин за покупками? Чому?

Які обов'язки є у тебе?

Досліди схему. Назви і розкажи усно, що зображено на схемі, допомагай собі дактилем і жестами. Подумай і поясни, основні ознаки сім'ї.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Які цінності є в твоїй сім'ї (родині)?

Чи відзначаєте ви в сім'ї (родині) спільні свята?

Яку спільну працю зазвичай виконують в твоїй сім'ї (родині)?

НАВИЧКИ СПІВПРАЦІ

Співпраця

Прочитай і запам'ятай.

Співпраця — це спільний процес діяльності двох або більше людей, які працюють або діють разом для досягнення поставленої мети.

Співпраця — це спільна взаємодія людей в процесі вирішення різних завдань і питань.

В ситуації співпраці учні в школі можуть почати дружити і (або) краще навчатись.

Ти також співпрацюєш з оточуючими людьми. Наприклад, на уроці ти можеш виконувати спільне завдання, спільний проєкт, командний вид спорту чи хобі.

Попрацюй в парі. Поміркуйте і поясніть, які риси характеру можуть допомогти знайти друга.

Щедрість — це...

Жадібність — це...

Справедливість — це...

Ввічливість — це...

Стриманість — це...

Грубість — це...

Розважливість — це...

Уважність — це...

Доброта — це...

Злість — це...

Хитрість — це....

Попрацюй в парі.

Обговоріть, як ви організуєте свій спільний відпочинок на перервах.

Запам'ятай.

Співпраця — запорука успіху у справах.

Прочитай.

Коли ти навчаєшся чи граєшся, тобі доводиться взаємодіяти та співпрацювати з однокласниками, учителями, друзями.

На уроці ти виконуєш завдання вчителя, працюєш з однокласником / однокласницею в парі чи в групі з іншими, де ви створюєте спільні проекти, щоб навчитись чогось нового.

На дозвіллі, щоб відпочити, ти граєшся з іншими дітьми у командні ігри та спілкуєшся з друзями, обговорюєш з ними спільні теми і свої захоплення.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, на яких малюнках приклади співпраці, допомагай собі дактилем і жестами.

Подумай і дай відповідь на з апитання.

Що таке «співпраця»?

Як потрібно себе поводити, щоб співпраця з іншими була успішною?

Яким чином ти співпрацюєш з оточуючими людьми?

Як відбувається взаємодія людини і суспільства?

Яке значення взаємодії в житті людини?

УЧАСТЬ У БЛАГОДІЙНИХ ЗАХОДАХ

Прочитай і запам'ятай.

Благодійний захід — це подія або активність, яка спрямована на надання безкорисливої допомоги потребуючим та покращення суспільства.

В Україні з початком повномасштабного вторгнення росії значно зросла кількість благодійних заходів. Українці задля спільної перемоги об'єднуються. Волонтери та різні організації постійно проводять різні благодійні заходи: для воїнів, для переселенців, для постраждалих від війни. Переважно, це — виставки-ярмарки, концерти та збір коштів на підтримку Збройних сил України.

Благодійні заходи досить часто проводять в рамках відзначення певного свята чи події. Наприклад, до Дня захисників і захисниць України, до Міжнародного дня волонтера, до Дня Святого Миколая.

Доброчинність — безкорисливе надання допомоги тим, хто її потребує.

Досліди малюнок. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнку, допомагай собі дактилем і жестами.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке «благодійний захід»?

Які бувають благодійні заходи?

З якою метою проводять благодійні заходи?

Чи проводяться у твоїй школі благодійні заходи? Які?

В яких благодійних заходах ти брав(-ла) участь?

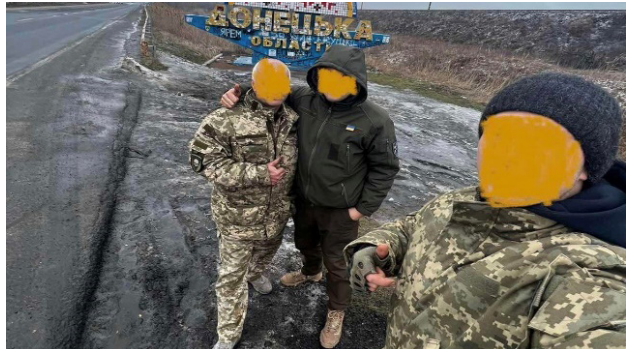

Пригадай.

Які благодійні заходи на підтримку Збройних сил України проводились у твоїй школі?

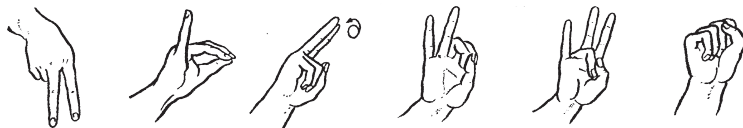
Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

Запам'ятай.

Сьогодні кожен хто на фронті чи в тилу, мають все робити заради спільної Перемоги!

ЛЮДИНА В СУСПІЛЬСТВІ

УКРАЇНА — МІЙ РІДНИЙ КРАЙ! ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ

Прочитай і запам'ятай.

Україна — це велична і слава країна у Східній Європі.

Україна — це твоя держава і твій рідний край, в якому ти народився і живеш.

Україна — це край славних козаків і нескореного народу. Саме сьогодні свою мужність, незламність і волю до перемоги український народ демонструє всьому світу.

Назви і розкажи, що ти знаєш про державні символи України.

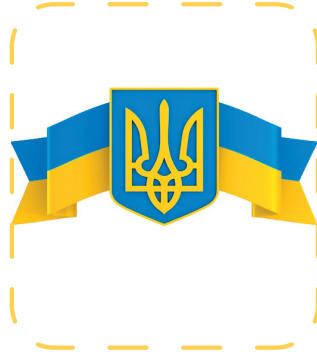

Пригадай.

Розглянь фотографії. Що зображено на цих фотографіях?

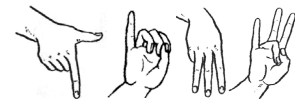
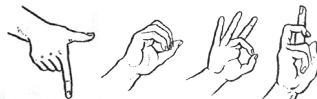
ПРАПОР

ГЕРБ

ГІМН

Прочитай і запам'ятай.

Прапор — це символ державності та національної незалежності.

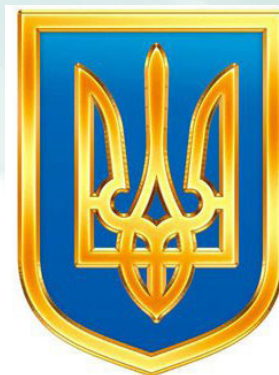
Жовтий колір — це колір хліба, життя, а блакитний — це колір неба, води, миру.

Наш стяг — пшениця на полях під голубим небесним зводом.

Прочитай і запам'ятай.

Державний герб України — офіційний символ держави Україна у вигляді золотого тризуба на синьому щиті. Один із трьох державних символів України нарівні з прапором і гімном.

Прочитай і запам'ятай.

Гімн — це урочиста пісня на честь держави.

З гімну починають урочисті збори, свята, масові події. Гімном їх і закінчують.

Гімн — це хвалебна пісня своїй Батьківщині, в якій народ висловлює бажання бути вільним, щасливим, жити в достатку.

Прочитай Гімн України. Продактилюй його.

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

*слова Павла Чубинського,
музика Михайла Вербицького*

Ще не вмерла України ні слава, ні воля.
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.
Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

НАРОДНІ СИМОЛИ УКРАЇНИ

Прочитай і запам'ятай.

Народні символи України — це святині українського народу.

Народні символи України є рослинні і тваринні. Українці відтворюють ці символи у вишивці на сорочках, рушниках тощо, у розписі посуду, гончарних виробів, у гравюрі, а також, в окремому виді української творчості — в писанках.

Вінок

Рушник

Писанка

Запам'ятай.

БЕЗ ВЕРБИ І КАЛИНИ НЕМА УКРАЇНИ!

Верба

Калина

Подумай і дай відповідь на запитання.

Чим прикрашають голову українські дівчата?
Як називається держава, в якій ти живеш?
В яких містах України ти бував (-ла)?
Назви державні символи України.

Прочитай і запам'ятай.

У кожної людини є свій рідний край, рідна земля, яка є найкращою та найдорожчою. Наш рідний край називається Україна.

Людей, які живуть в Україні називають українцями. Державна мова України — українська мова. Кожен народ має народні символи.

Пригадай.

Як слід себе поводити під час виконання Гімну України?

Прочитай і запам'ятай.

Коли ми чуємо звуки нашого народного гімну, то нам слід встати й не ворухитись. Соромно розглядатись, говорити і виходити під час виконання гімну. Навіть під час співу чужих гімнів виховані люди встануть і поважно вислухають його, чим демонструють свою вихованість та культуру.

Запам'ятай.

Шануючи рідний гімн, шануємо свою націю!

УКРАЇНСЬКИЙ ВІНОЧОК

Прочитай і запам'ятай.

Сплетений із пахучих трав та ніжних квітів, прикрашений барвистими стрічками і наділений магічним змістом, український вінок — один з найдавніших символів нашої країни. Дізнаймося більше про цю стародавню етнічну прикрасу, яка лежить в основі національної самобутності українців.

Квіти-символи, які традиційно вплітають у вінок:

- ✓ мак — квітка мрій, символ родючості, краси та молодості;
- ✓ цвіт вишні та яблуні — материнська любов та відданість;
- ✓ ромашка — символ ніжності, вірності і кохання;
- ✓ соняшник — символ відданості й вірності;
- ✓ м'ята — оберіг дитини та її здоров'я;
- ✓ волошки у віночку — символ людяності;
- ✓ материнка — символ материнської любові;
- ✓ калина — краса та дівоча врода;
- ✓ польовий дзвіночок — символ вдячності.

Досліди малюнок. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнку, допомагай собі дактилем і жестами.

ПРИРОДНІ БАГАТСТВА УКРАЇНИ

Прочитай і запам'ятай.

Україна — це країна з величезним різноманіттям природних багатств.

Природними багатствами України є її земля, надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси.

Пригадай.

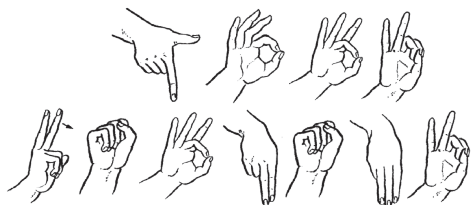
Які природні багатства України ти знаєш?

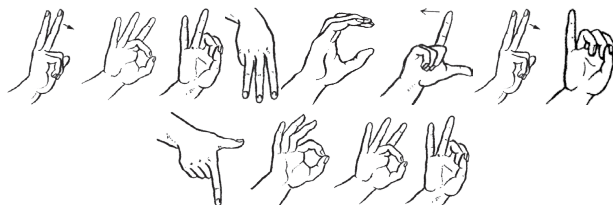
Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, які природні багатства України зображено на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

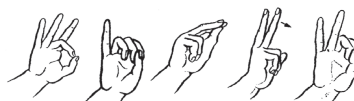
Гори Карпати

Кримські гори

Річки

Ліси

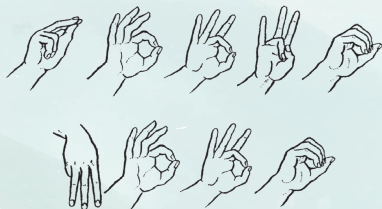
Озера

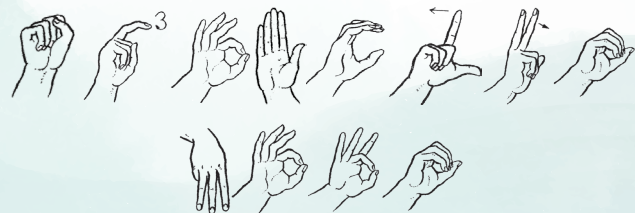
Чорнозем

Чорне море

Азовське море

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке природні багатства?

Які природні багатства є в Україні?

Якими природними багатствами славиться твій регіон?

Прочитай і запам'ятай.

Природа нашої країни надзвичайно різноманітна та неповторна! Швидкоплинні річки та глибокі озера, ставки та дзвінкі джерельця, ліси та гаї, а, крім того, багатий світ тварин та птахів — усе це наше природне багатство.

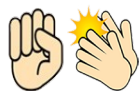
Корисні копалини — це природні багатства, які люди видобувають з глибин землі або з її поверхні і використовують в народному господарстві. Це відомі всім залізна руда, природний газ, нафта, граніт і вапняк та багато інших.

Джерело: <https://dovidka.biz.ua/rozpovid-pro-korisni-kopalini>

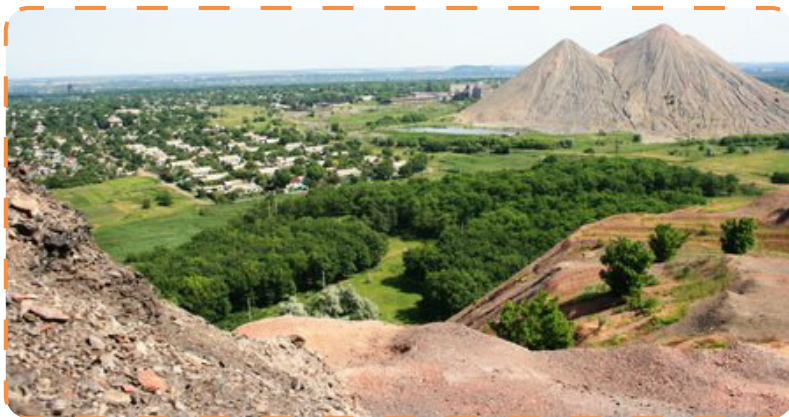

Пригадай.

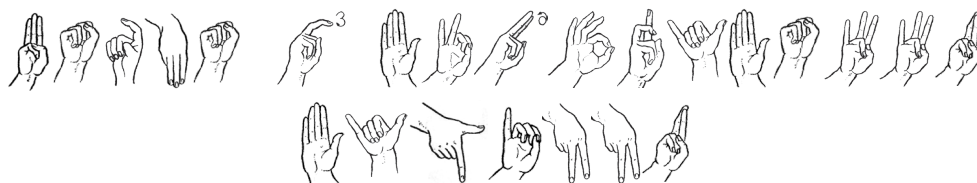
Які корисні копалини ти знаєш? Де їх видобувають?

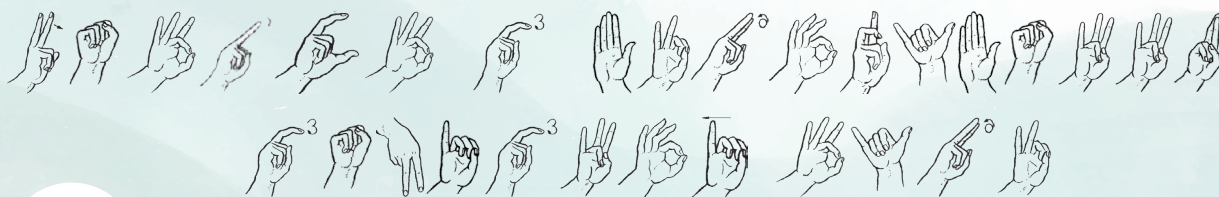
Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, якими корисними копалинами славиться Україна, допомагай собі дактилем і жестами.

Шахта з видобування вугілля

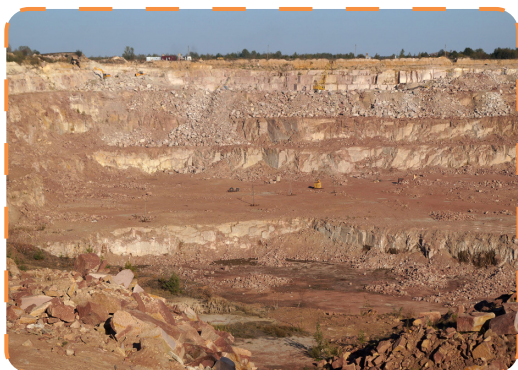
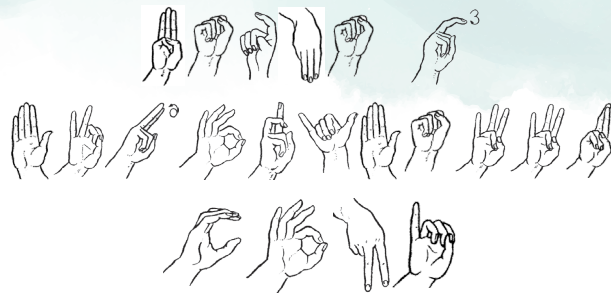

Кар'єр з видобування залізної руди

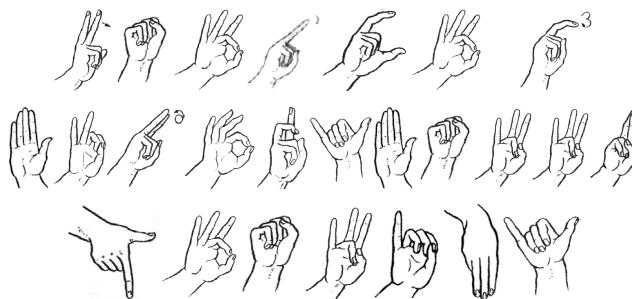

Шахта з видобування солі

Кар'єр з видобування граніту

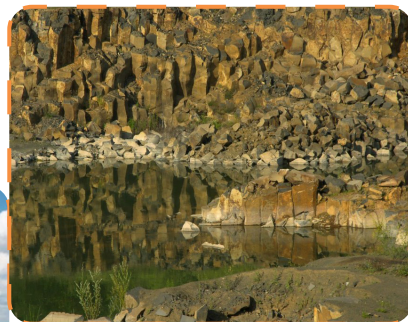
Запам'ятай.

Україна — це країна з різноманітними природними багатствами.

Прочитай і запам'ятай.

Серед природних багатств України є місця, які вражають своєю красою. Їх називають природними дивами України. Вони найвизначніші природні пам'ятники нашої країни.

Поміркуй.

Які багатства України називають природними дивами? Чи є в твоєму краї природні пам'ятники нашої країни?

Досліди властивості кам'яного вугілля.

Візьми шматочок кам'яного вугілля. Розглянь його уважно та дай відповіді на питання.

1. Якого кольору вугілля?
2. Вугілля тверде, м'яке, рідке?
3. Де використовується вугілля?
4. Вугілля розчиняється у воді?

Запам'ятай.

Вивчайте Природу, любіть Природу, тримайтеся поруч з Природою. Це вас ніколи не підведе.

Френк Ллойд Райт

КИЇВ — СТОЛИЦЯ УКРАЇНИ!

Прочитай і запам'ятай.

Київ — столиця України. Це одне з найстаріших міст Європи. У Києві багато цікавих історичних пам'яток, будівель та вулиць. Серед яких — Києво-Печерська Лавра, Золоті ворота, Софіївський собор, Андріївський узвіз та інші.

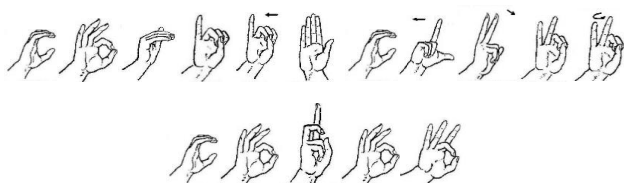
Київ розташований на живописних берегах ріки Дніпро.

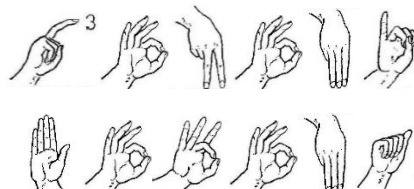
Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, якими корисними копалинами славиться Україна, допомагай собі дактилем і жестами.

Софіївський собор

Золоті ворота

СИМВОЛИ КИЄВА

Прочитай і запам'ятай.

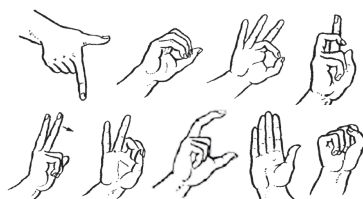
Кожне місто і село має свої символи.

Найбільш визначними символами Києва є його Герб, окраса міста — каштан і найвідоміший смаколик — київський торт.

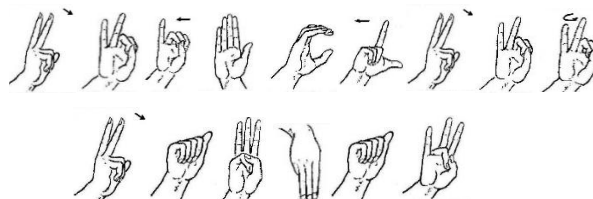
Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, які головні символи є у міста Києва, допомагай собі дактилем і жестами.

Герб Київа

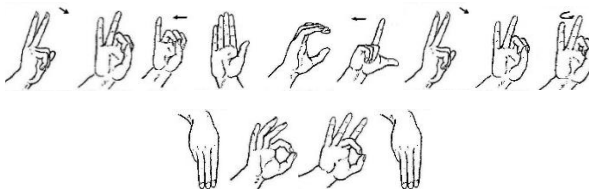

Київський каштан

Київський торт

Прочитай і запам'ятай.

ГЕРБ МІСТА КИЄВА

На сучасній версії герба зображено архангела Михаїла зі щитом і мечем у срібному вбранні та пурпуровому плащі. Навколо його голови — золотий ореол. У правій руці він тримає вогненний золотий меч-промінь, а в лівій — срібний овальний щит із грецьким хрестом.

Архангел Михаїл вважається покровителем Києва і його образ часто зустрічається в архітектурі, іконографії та релігійних процесіях. Він символізує силу, захист і перемогу над злом.

КИЇВСЬКИЙ ТОРТ

Торт «Київський». Цей десерт, названий на честь столиці України, є одним із національних символів міста. Такого смачного торта немає більше ніде, в жодному місті світу.

КАШТАНИ

Київ славиться своїми каштановими алеями, які простягаються містом. Каштани мають особливе значення в українській культурі та вважаються символом добробуту, родючості та довголіття. Вони також асоціюються із затишком і красою природи. Каштанові дерева є важливою частиною міського пейзажу і створюють особливу атмосферу в Києві.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Хто зображений на гербі Києва?

Які символи міста Києва ти знаєш?

Як треба себе поводити під час виконання Гімну?

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

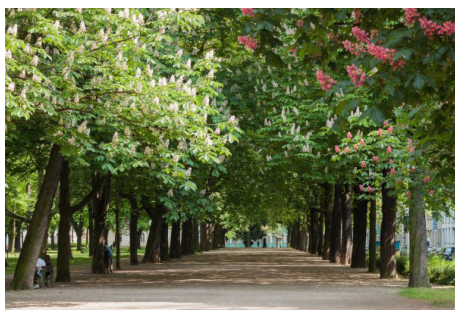
Прочитай і запам'ятай.

Головний майдан Києва називається Майдан Незалежності. Він знаходиться в самому центрі міста і є його серцем.

На Майдані Незалежності відбуваються всі визначні події з життя і історії, як міста Києва, так і всієї України.

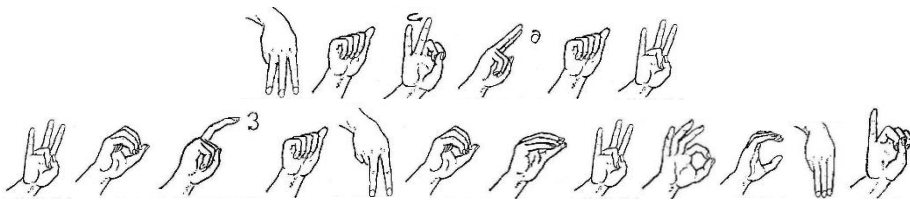

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що ти знаєш про Майдан Незалежності, допомагай собі дактилем і жестами.

Майдан Незалежності

Прочитай.

ЛЕГЕНДА ПРО ЗАСНУВАННЯ КИЄВА

І були три брати: одному ім'я Кий, другому — Щек, а третьому — Хорив, а сестра в них була Либідь. Сидів Кий на горі, де тепер узвіз Борищів. А Щек сидів на горі, яка зветься нині Щекавицею. А Хорив на третій горі, від нього вона прозвалася Хоревицею. І збудували вони місто в ім'я старшого брата і назвали його Київ.

з просторів Інтернету

Прочитай.

ЇЖАЧОК

Їжачок — один з найвідоміших лісових жителів. Улюблене місце проживання їжака — листяні і змішані ліси. Болотистих місцевостей і хвойних масивів цей лісовий житель уникає.

Все тіло їжака вкрите голками (крім черевця, волохатої мордочки і пухнастих лапок). Очі у нього — немов дві чорні блискучі намистинки. Бачить він погано. Ніс у їжака завжди вологий.

Голки їжаку потрібні для оборони. Адже на їжачка полюють лисиці і борсуки. При небезпеці їжачок згортається в клубочок, а ще різко підстрибує і шипить. Так він може налякати звіра навіть більше себе.

Джерело: <https://dovidka.biz.ua/rozpovid-pro-yizhaka>

Досліди.

Спробуй створити їжачка власними руками.

Тобі знадобиться:

- пластилін;
- соняшникове насіння;
- каштан.

Порядок виконання:

1. З коричневого каштана зробимо тіло їжачка.
2. Беремо пластилін (коричневий або оранжевий) і робимо мордочку їжачка.
3. Робимо оченята намистинки. Для цього беремо білий пластилін, а наверх ставали у своїй величі чорні намистинки.
4. Не забудемо про носик.

СЛАВЕТНІ УКРАЇНЦІ

Прочитай і запам'ятай.

ЛЕОНІД КАДЕНЮК

Український льотчик-випробувач першого класу, космонавт, генерал-майор авіації — перший і єдиний астронавт Незалежної України.

АНДРІЙ ШЕВЧЕНКО

Перший український футболіст, що виграв Лігу чемпіонів. Заслужений майстер спорту України та володар звання Героя України. Виступав за київське «Динамо».

ЛІНА КОСТЕНКО

Українська письменниця, поетеса — лауреатка найпрестижніших премій України.

СЕРГІЙ КОРОЛЬОВ

Відомий український винахідник, конструктор міжпланетних кораблів. Завдяки йому відбулися польоти автоматичних станцій на Венеру, Марс, Місяць. Учений створив ракету, що вивела першу людину в космос.

Пригадай.

Кого з визначних особистостей ти знаєш?

Запам'ятай.

Україна багата на визначних для всього світу особистостей.

ТВОЇ ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА

Прочитай і запам'ятай.

20 листопада 1989 року світові лідери взяли на себе історичне зобов'язання щодо дітей у світі, прийнявши Конвенцію ООН про права дитини — міжнародну угоду про дитинство.

Досліди. Продактилюй, що зображено на малюнках.

Право на отримання інформації

Право на охорону здоров'я

Право на відпочинок і дозвілля

Право на вільне висловлення думки

Запам'ятай.

Знай свої права дитино!

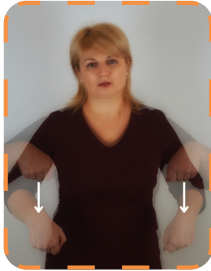
Для кожної дитини, кожне право.

Пригадай.

Що таке права і обов'язки?

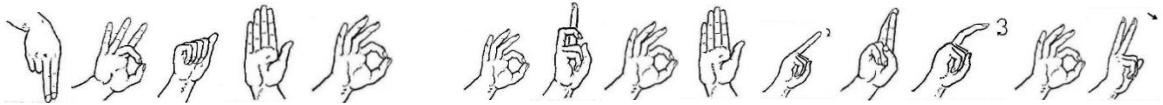
Назви і розкажи усно, які ти маєш права і обов'язки. Допомагай собі дактилем і жестами.

Право

Обов'язок

Попрацюй в парі.

Обговори з однокласником / однокласницею свої права та обов'язки.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Які ти маєш права та обов'язки?

Чи можна ображати однокласників?

Як потрібно ставитися до оточуючих тебе?

Запам'ятай.

Права свої ти знай — та про правила й обов'язки не забувай.

ТВОЇ ГРОМАДЯНСЬКІ ОБОВ'ЯЗКИ

Прочитай і запам'ятай.

Твій головний обов'язок — це навчання у школі.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, які обов'язки ти виконуєш у школі, допомагай собі дактилем і жестами.

Не запізнюєшся на уроки

Уважно слухаєш вчителя

Дотримуєшся правил поведінки у школі

Не ображаєш однокласників

Досліди твердження. Назви, які твердження вірні, а які — ні.

Під час уроку можна шуміти.

На уроки потрібно приходити без запізнення.

Можна ображати однокласників.

Потрібно дотримуватися правил поведінки в школі.

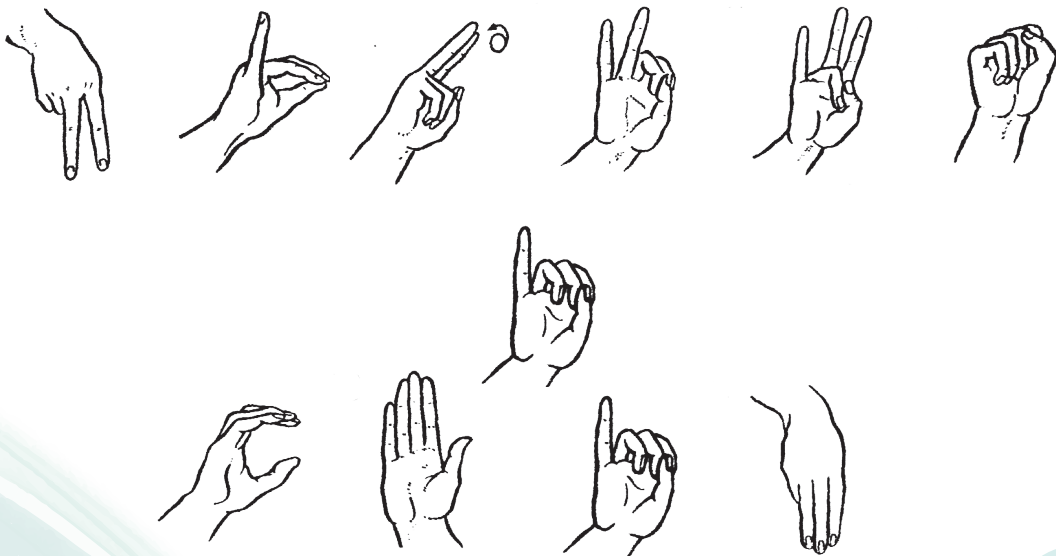
Потрібно уважно слухати вчителя під час уроку.

Запам'ятай.

Треба поводитися з оточуючими тебе так, як би ти хотів, щоб поводитися з тобою.

ЛЮДИНА І СВІТ

РІЗНОМАНІТНИЙ ВСЕСВІТ

Прочитай і запам'ятай.

Всесвіт — це весь матеріальний світ, разом з усіма галактиками, зорями і планетами.

Навколо Сонця обертається багато планет.

Ми з вами живемо на планеті Земля.

Запам'ятай.

Всесвіт є безкрайній і безмежний.

НАША РІДНА ПЛАНЕТА — ЗЕМЛЯ

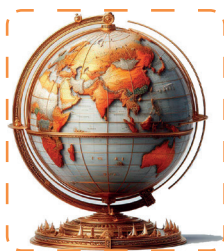

Прочитай і запам'ятай.

На планеті Земля розташовано багато різних країн і живе багато різних народів.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що таке глобус і карта, допомагай собі дактилем і жестами.

Глобус

Карта

Пригадай.

Що таке глобус? Яку форму має глобус?

Досліди малюнки.

Поміркуй.

Яку форму має планета Земля? На що вона більше схожа на круг, чи на повітряну кулю?

Запам'ятай.

Планета Земля має форму кулі, тому її називають земна куля.

Прочитай і запам'ятай.

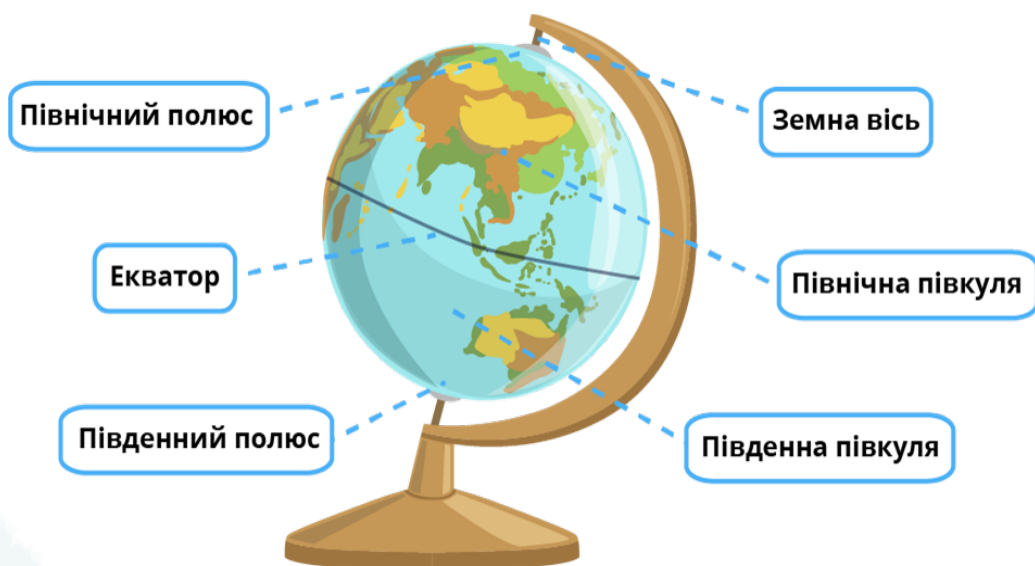
Земна куля постійно обертається навколо своєї осі. Вісь — це уявний стрижень нахилений під кутом. Земна вісь проходить через земну кулю через її центр і перетинає земну поверхню в географічних полюсах. Географічні полюси землі називаються Північний і Південний.

Північний і Південний полюси — це точки, у яких вісь обертання Землі перетинається із земною поверхнею.

Екватор — уявне коло, проведене на поверхні Землі на рівній відстані від обох географічних полюсів.

Досліди малюнок. Назви і розкажи усно, визнач де знаходяться земна вісь, північний і південний полюси, екватор, північна і південна півкулі. допомагай собі дактилем і жестами.

Подумай і дай відповідь на запитання.

- Яку форму має планета Земля?
- Навколо чого обертається планета Земля?
- Які географічні полюси ти знаєш?
- Що таке екватор?

Запам'ятай.

Глобус — це рухома модель Землі. Це зменшене в багато разів зображення земної кулі.

Досліди і покажи.

Розглянь глобус.

Покрути глобус.

Чи обертається глобус навколо своєї осі?

Знайди і покажи вісь Землі.

Знайди і покажи екватор.

Знайди і покажи Північний і Південний

полюси.

Попрацюй в парі. Разом з однокласником / однокласницею уважно роздивіться глобус.

На чому кріпиться Земля?

Ділянок якого кольору найбільше на планеті Земля?

Що позначено блакитним кольором?

Що позначено зеленим кольором?

Що позначено коричневим кольором?

Що позначено жовтим кольором?

Знайдіть на глобусі Україну.

Прочитай і запам'ятай.

Глобус — це зменшена рухома копія Землі. Він обертається навколо своєї осі. Синім кольором на ньому позначені річки, озера, моря, океани; жовто-коричневим та зеленим ділянки суші. Суша — це гори, ліси, поля, пустелі.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, визнач де знаходяться на глобусі чи карті гори, пустелі, поля і ліси, допомагай собі дактилем і жестами.

Прочитай і запам'ятай.

До появи глобуса люди зображали планету Земля різними способами. В давнину вирізали малюнки місцевості на скелях, шкірі та кістках тварин.

Місцевість, зображена на аркуші паперу з відповідними позначками називається карта.

Карта — зменшене узагальнене зображення земної поверхні на площині. Карти бувають різні. Pozнайомимось з географічною картою. Земну поверхню умовно поділено на півкулі, а екватор ділить півкулі навпіл. В різних півкулях розташовані різні материки.

Подумай і дай відповідь на запитання.

На чому в давнину вирізали малюнки місцевості?

Що таке карта?

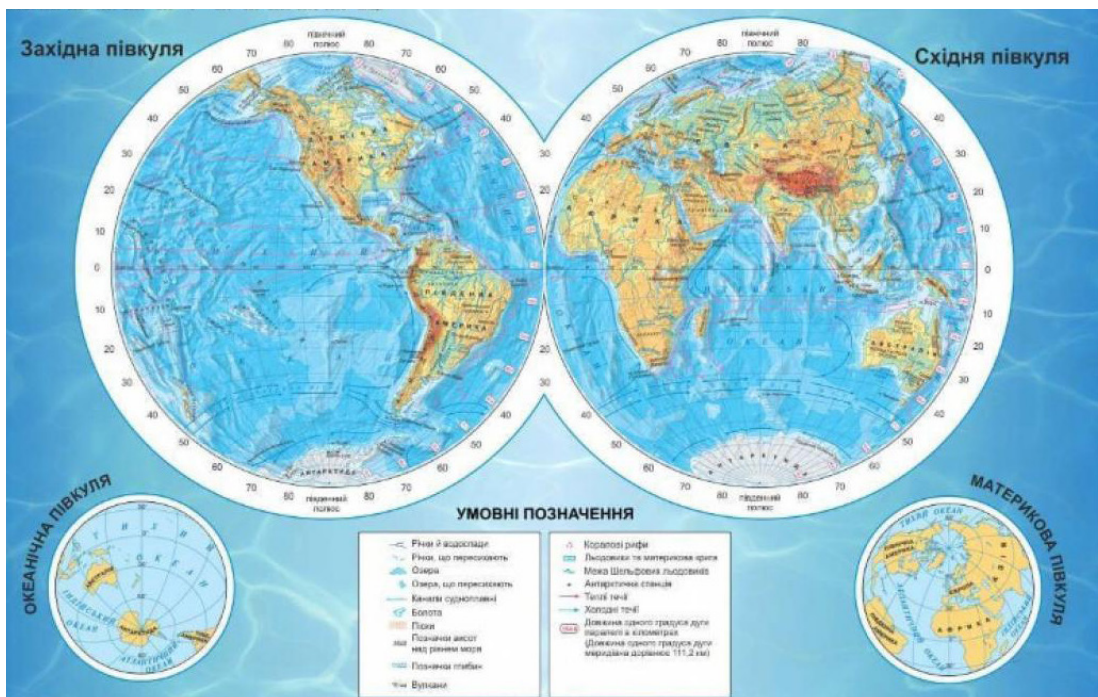
Як поділено Земну поверхню

Як екватор ділить півкулі?

Що розташовано в півкулях на карті?

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що зображено на малюнку, допомагай собі дактилем і жестами.

Прочитай і запам'ятай.

Це сучасна карта Землі.

Ми вже знаєш, що Планета Земля має форму кулі, на якій розташовані материки. Всього є шість материків (континентів). Це — Африка, Північна Америка, Південна Америка, Євразія, Австралія, Антарктида.

Лінія екватора горизонтально ділить планету навпіл, перетинаючи при цьому кілька материків. Африка, Євразія і Південна Америка частково знаходяться відразу в двох півкулях. Інші материки розташовані в межах одного. Так, Австралія і Антарктида повністю знаходяться у південній частині, а Північна Америка — в північній.

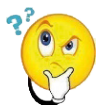
Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею уважно роздивіться карту. Знайдіть 6 материків. Покажіть, де проходить екватор.

Запам'ятай.

Карта — це зображення земної кулі на площині. На ній розташовані 6 материків, які омивають води океанів. Кольори суші і води такі самі, як і на глобусі.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке карта?

Як називається лінія, що умовно поділяє півкулі?

СТОРОНИ СВІТУ

Прочитай і запам'ятай.

З давніх-давен люди орієнтувалися в просторі, спостерігаючи за Сонцем та зорями.

Сонце

Зорі

Сонце сходить на сході, а заходить на заході. Так визначили сторони світу: Схід і Захід. На північ вказувала Полярна зоря.

Сторони світу

Сторони світу (горизонту) — це чотири основні напрямки: північ, південь, схід і захід. Скорочено їх записують так:

Північ — Пн;

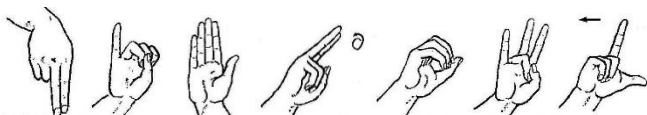
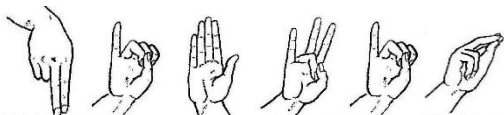
Схід — Сх;

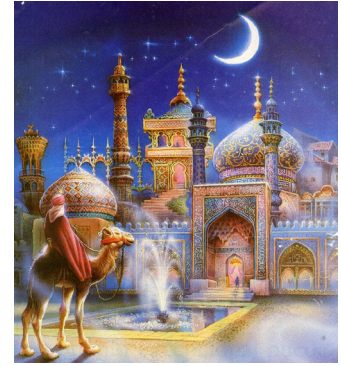
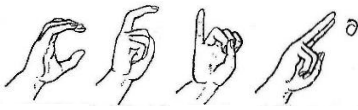
Південь — Пд;

Захід — Зх.

Прочитай слова записані дактильною абеткою. Продактилюй.

Прочитай і запам'ятай.

Щоб орієнтуватись на карті треба пам'ятати, що північ (Пн) знаходиться вгорі, південь (Пд) — внизу, а схід (Сх) — праворуч, захід (Зх) — ліворуч.

Пригадай.

Ти вже навчився орієнтуватись в просторі. Це вміння визначати напрям руху: вперед — назад, ліворуч — праворуч, догори — вниз. Вміння визначати час доби: ранок, день, вечір чи ніч.

Поміркуй.

В якій стороні світу знаходиться твій дім?

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею визначте, в якій стороні світу знаходиться найближчий магазин? Зупинка транспорту?

Подумай і дай відповідь на запитання.

Як в давнину визначали сторони світу?

Які сторони світу ти знаєш?

Для чого треба знати сторони світу?

ЛІНІЯ ГОРИЗОНТУ

Прочитай і запам'ятай.

На поверхні Землі дуже важливо вміти орієнтуватися у навколишньому просторі. Для цього треба перш за все навчитися визначати горизонт та його сторони.

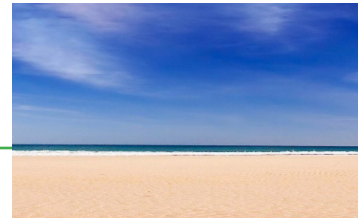

Досліди.

Уяви себе в полі, або на морі. Коли ти дивишся вдалину, що ти бачиш?

Лінія горизонту

Прочитай і запам'ятай.

Уявна лінія, де небо з'єднується з полем і є лінією горизонту або обрію.

Ми бачимо всі предмети тільки до лінії горизонту. Наша Земля кругла, і тому ми не можемо побачити те, що знаходиться за лінією горизонту. Чим вище ми знаходимося, тим далі лінія горизонту.

Прочитай слова записані дактильною абеткою. Продактилюй.

Прочитай і запам'ятай.

У горизонту є чотири сторони: північ (Пн.), південь (Пд.), схід (Сх.) та захід (Зх.).

Сторони горизонту пов'язані із Сонцем. Опівдні (о 12 годині) у сонячну погоду Сонце розташоване найвище над горизонтом і вказує напрямок на південь, з протилежного боку буде північ. Якщо стати спиною до Сонця, а обличчям до своєї тіні, то праворуч буде схід, а ліворуч — захід.

Зверніть увагу! На південному боці Сонце світить найяскравіше, а на північному — завжди затінок.

Сторони горизонту можна встановити і вдень, і вночі, і в будь-яку погоду за допомогою спеціального приладу, який називається компасом.

Компас — це прилад, який допомагає визначити сторони світу. Червона стрілка завжди показує на південь, а синя на північ.

Компас

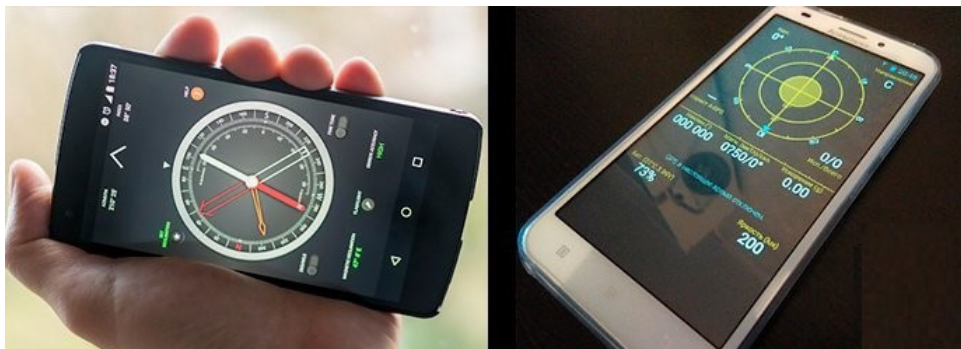
Запам'ятай.

Кожен мандрівник повинен вміти визначати сторони горизонту та користуватись компасом.

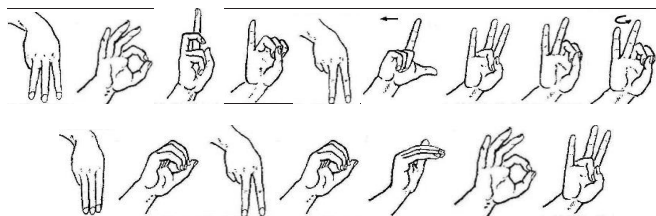

Прочитай і запам'ятай.

У сучасному світі є й інші прилади для орієнтування, за якими можна визначити сторони горизонту. Один з таких приладів — це мобільні телефони, в яких є спеціальні програми.

Мобільний телефон

Програма

Прочитай і запам'ятай.

Якщо телефон розрядився, до карти доступ закрито, доведеться використовувати методи орієнтування без додаткових пристроїв: дивитись на положення та рух Сонця, слідкувати за зірками.

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею визначте за малюнком, у якому напрямку від хлопчика розташоване озеро.

Пригадай.

Як визначити потрібний напрямок без мапи та компасу?

Подумай і дай відповідь на запитання.

Як називається уявна лінія, де небо з'єднується з полем?

Який пристрої допомагають нам орієнтуватись на місцевості?

Запам'ятай.

Без карти і компасу не відправляються в політ літаки, не попливуть кораблі по морям, не поїдуть автомобілі в далеку дорогу. Раніше, коли не було ще компасів, люди знаходили дорогу за сонцем та зірками.

ЩО МИ ДІЗНАЄМОСЯ З КАРТИ СВІТУ?

Прочитай і запам'ятай.

На Землі є великі ділянки суші. Це материки, або континенти. Вони омиваються океанами. Всього є шість материків (континентів). Це Африка, Північна Америка, Південна Америка, Євразія, Австралія, Антарктида.

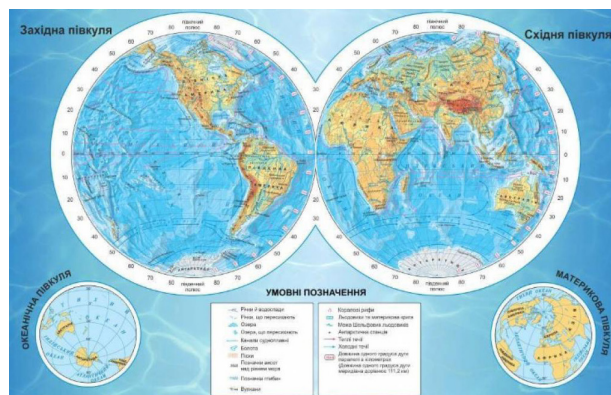
На кожному континенті розташовані різні країни. В світі нараховується 175 країн.

За зовнішніми ознаками люди Землі є різними. Це пов'язано з різними природними умовами країн, де проживають люди. Люди різних країн відрізняються зовнішньою будовою тіла, кольором шкіри, волосся, очей, формою носа і губ. Народи, які живуть на певній території, спілкуються однією мовою, мають свої кордони, столицю, державну мову, історію, культуру.

Досліди. Подумай і дай відповідь на запитання.

Розглянь карту. Які материки ти знайшов на північній кулі? Які на південній кулі? (схожа карта з позначенням материків)

Подумай і дай відповідь на запитання.

Як називаються ділянки суші?

Чим омиваються ділянки суші?

Які континенти ти знаєш?

Скільки є країн світу?

Хто живе в різних країнах?

Чим відрізняються люди?

Що мають спільного народи, які живуть на одній території?

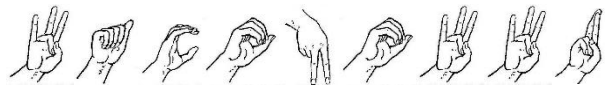
ЯКІ КРАЇНИ Є НА ЗЕМЛІ?

Країна

Населення

Пригадай.

Скільки материків є на планеті Земля?
Скільки країн є у світі?

Прочитай і запам'ятай.

Досліди карту.

Карта, на якій різними кольорами позначені країни світу, називається політичною. Під час подорожей зручніше користуватися картами.

Країн і різняться площею, кількістю населення, особливостями географічного положення. За площею є країни-гіганти, їх територія становить кілька мільйонів квадратних кілометрів, а є маленькі країни.

На різних материках знаходяться різні країни.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що позначають на карті різними кольорами?
Чим зручно користуватись при подорожах світом?
Чим різняться країни?

Прочитай і запам'ятай.

Карти є різними. Є карти, на яких зображена вся земна куля. Є карти, на яких зображено лише один материк. А є — де лише одна країна чи навіть один населений пункт або певна територія.

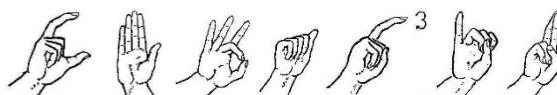

Досліди карту.

Роздивись карту і назви найбільші країни на материку.

Євразія

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею розгляньте карту. Знайдіть найбільші країни.

Прочитай і запам'ятай.

Назва материка походить від двох назв частин світу «Європа» та «Азія». Це найбільший материк на Землі. Він знаходиться у Північній півкулі й омивається всіма океанами земної кулі. На цьому материку знаходяться найбільші країни:

росія зі столицею москва

і Китай зі столицею Пекін.

Тут знаходиться наша країна — Україна зі столицею Київ.

Країна росія є агресором. Ця країна порушила кордони вільної держави. Вона розв'язала криваву війну з Україною. Постраждалим від воєнних дій росії в Україні надають допомогу країни Європи та всього світу.

Подумай і дай відповідь на запитання.

З яких назв походить назва материка Євразія?

Які найбільші країни розташовані в Євразії?

Яка країна є агресором і розв'язала війну проти України?

Прочитай і запам'ятай.

Африка найбільш спекотний континент на Землі.

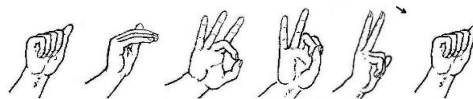

Досліди карту.

Роздивись карту і назви найбільші країни на материку.

Африка

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею розгляньте карту.

Знайдіть найбільші країни.

Прочитай і запам'ятай.

Африка — материк, поділений екватором навпіл. Там сонце завжди над головою і весь рік гріє дужче, ніж у нас, в Україні, у найжаркіші дні липня або серпня.

На півночі Африки розкинулася найбільша пустеля Землі — Сахара. Найбільші країни в Африці:

Алжир зі столицею Алжир,

Лівія зі столицею Тріполі,

Судан зі столицею Хартум.

Африка — другий за площею і населенням материк у світі, після Євразії.

Одні з перших людських цивілізацій, єгипетська та фінікійська, виникли в Північній Африці.

Єгипетські піраміди та Великий Сфінкс

Подумай і дай відповідь на запитання.

Як гріє сонце на материку Африка?

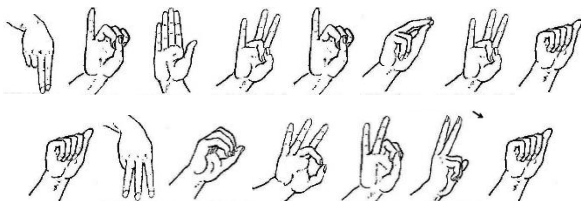
Які найбільші країни розташовані в Африці?

Досліди карту.

Роздивись карту і назви найбільші країни на материку.

Північна Америка

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею розгляньте карту. Знайдіть найбільші країни.

Прочитай і запам'ятай.

Береги Північної Америки омивають води трьох океанів: Північного Льодовитого, Тихого та Атлантичного. У північних морях плавають айсберги, а у південних теплих водах вражає різноманітністю дивовижний світ тропічних тварин і рослин. Найбільші країни Північної Америки:

Канада зі столицею Оттава.

Сполучені Штати Америки зі столицею Вашингтон.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Які океани омивають Північну Америку?

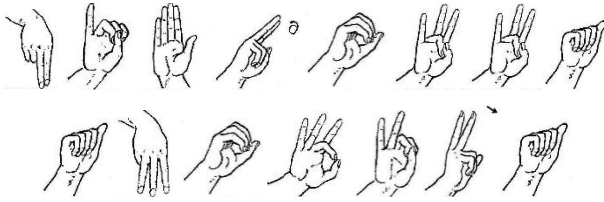
Які найбільші країни розташовані в Північній Америці?

Досліди карту.

Роздивись карту і назви найбільші країни на материку.

Південна Америка

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею розгляньте карту. Знайдіть найбільші країни.

Прочитай і запам'ятай.

Трикутником простяглася Південна Америка від спекотних районів екватора до холодних вод Антарктиди.

Південна Америка — четвертий за розмірами материк Землі. Розташована у Західній півкулі Південну Америку перетинає екватор, береги омивають води Тихого і Атлантичного океанів, більшу частину території займають рівнини.

Найбільші країни Південної Америки:

Бразилія зі столицею Бразилія

Аргентина зі столицею Буенос-Айрес

Подумай і дай відповідь на запитання.

Які океани омивають Південну Америку?

Що перетинає Південну Америку?

Які найбільші країни розташовані в Південній Америці?

Досліди карту.

Роздивись карту і назви найбільші країни на материках.

Австралія

Прочитай і запам'ятай.

Австралія — найменший і найвіддаленіший від інших населених материків куточок Землі.

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею розгляньте карту. Скільки країн зображено на материках?

Прочитай і запам'ятай.

Австралія — це материк, де все «навпаки»: у липні тут зима, а у січні — літо. На цьому материках розміщено лише одна країна — Австралійський Союз.

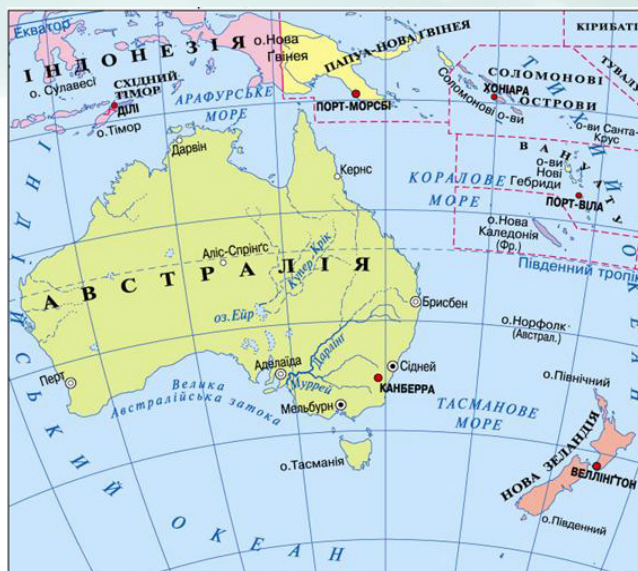
Столиця Австралійського Союзу — Канберра.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Яким куточком Землі є Австралія?

Скільки країн розміщено на материках Австралія?

Прочитай і запам'ятай.

Антарктида найвищий, найсуворіший, найзагадковіший материк.

Антарктида на карті і глобусі

Антарктида

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею розгляньте карту. Яким кольором зафарбовано материк Антарктида?

Прочитай і запам'ятай.

Як тільки не називають цей материк — «королева холоду», «безлюдний континент», «край Землі», «заповідник науки» тощо.

Це — велетенська льодова пустеля. Тут можна побачити тільки один схід сонця і один захід Сонця на рік. Тут зареєстровані найнижчі температури повітря на Землі. Уся поверхня Антарктиди покрита потужним шаром льоду.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Яким материком Землі є Антарктида?

Як називають цей материк? Чим вкрита поверхня Антарктиди?

Прочитай і запам'ятай.

Ось і закінчилось наше дослідження планети Земля.

Пригадай.

Скільки материків є на планеті Земля?

Скільки країн світу на цих материках?

Перелічить найбільші країни світу, які ви запам'ятали?

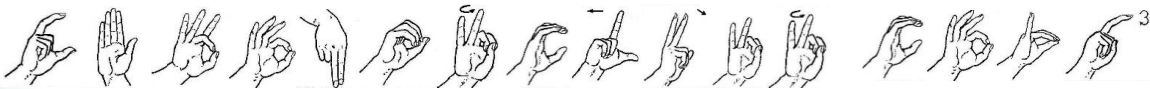
Прочитай і запам'ятай.

Люди не можуть жити без спілкування. З давніх-давен мандрівники, досліджували планету Земля, відкривали нові континенти, моря і океани, країни. Так склалося, що народи різних країн світу стали налагоджувати дружні стосунки, вивчати культуру і традиції. Добросусідські відносини вкрай важливі для збереження миру і життя на планеті Земля. Народи світу вчилися один у одного як господарювати, охороняти природу, торгувати. Для цього потрібно жити в мирі. Країни стали об'єднуватись в міжнародні союзи.

Найбільший міжнародний союз створено в Європі. Називається він Європейський Союз (ЄС). В ньому об'єднані 28 країн. Девіз цього Союзу: «Єдність в різноманітті». Країни об'єднались для співпраці, заради миру та добробуту. Україна також прагне стати членом Євросоюзу.

Європейський Союз

Подумай і дай відповідь на запитання.

З якою метою об'єднуються країни? Скільки країн об'єднує Європейський Союз?

НАРОДИ СВІТУ

Народи світу

Прочитай і запам'ятай.

На земній кулі живе понад 3000 народів. Є серед них численні, а є і такі, що налічують декілька десятків осіб.

Найбільшими народами світу є китайці, індійці, американці, росіяни, бразильці, японці.

Кожен народ має свої цінності, звичаї, культуру, вірування, закони, мову, досягнення. Дізнаватись про життя різних народів дуже цікаво. В цьому нам допомагає читання казок різних народів світу, перегляд фільмів, подорожі. Ось декілька цікавих прикладів досягнень різних народів:

- ✓ народи, які живуть у Європі: німці, італійці, французи, іспанці та інші — розвивали науку, освіту, мистецтво, літературу, культуру, моду;
- ✓ народи, які живуть в арабських країнах досягли успіхів в медицині, математиці, в астрономії;
- ✓ китайці з давніх часів зробили багато винаходів таких, як папір, порох, шовк, сірники, парашут, парасолі.

Всі народи, за довгий час існування, зробили багато відкриттів, які мандрівники розповсюдили по всьому світу, а головне люди навчилися бути гостинними, дружніми, милосердними.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Скільки народів живе на земній кулі?
Які найбільші народи світу?
Що має кожен народ?
Як ми дізнаємось про життя різних народів?

Пригадай.

На якому континенті знаходиться Україна?
Які державні символи має Україна?
Як називається столиця України?
Яка державна мова України?

Прочитай і запам'ятай.

МОЯ УКРАЇНА

Україна — це наш рідний край зі славною багатовіковою історією і мудрими талановитими людьми, багатими народними традиціями, з мальовничою природою. Україна багатонаціональна країна. Українці становлять більшість громадян України. Це корінне населення України. Крім українців в Україні проживають інші народи: білоруси, молдавани, росіяни, угорці, поляки, кримські татари, євреї, румуни та інші народи. Всі народи, які живуть в Україні — це одна дружна родина.

Прочитай вірш.

РІДНА ХАТА

Різні в світі є країни,
Різні люди є на світі,
Різні гори, полонини,
Різні трави, різні квіти,
А у нас усіх одна країна,
Найрідніша нам усім.
То — прекрасна Україна,
Нашого народу дім.

Там шумлять степи безкраї,
Наче вміють говорити,
Там ясніше сонце сяє,
Там солодше пахнуть квіти.
Різні в світі є країни,
Гарні є і є багаті,
Та найкраще в Україні,
Бо найкраще в рідній хаті.

записано Р. Кабальчинською

Подумай і дай відповідь на запитання.

Про що вірш «Рідна хата»?
Чим славиться Україна?
Хто є корінним населенням України?
Які народи ще проживають в Україні?

Запам'ятай.

«Учитесь, читайте, і чужому навчаєтесь, й свого не цурайтесь...»

Т. Г. Шевченко

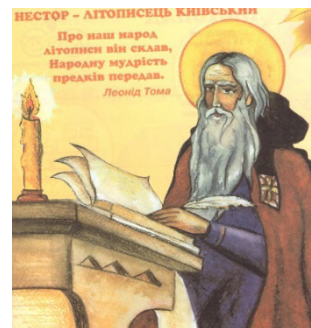
ІЗ ІСТОРІЇ НАШОЇ КРАЇНИ

Прочитай і запам'ятай.

Колись, у сиву давнину, на тому місці, де зараз стоїть наш славний Київ, тільки зеленіли густим лісом пагорби над Дніпром. У лісі було багато дичини, у річці — риби, тому тут і оселилися люди. Так нам розповідає «Повість минулих літ». Написав її понад дев'ять століть тому літописець Нестор.

Першими людьми, які прийшли у ці місця були три брати Кий, Щек і Хорив та їхня сестра — Либідь.

Місце, яке обрали брати і сестра виявилось щасливим.

Незабаром тут виросло місто, яке назвали Києвом. Навколо нього поступово складалася і розвітала сильна держава — Київська Русь.

Одного з перших могутніх князів Київської Русі звали Володимиром.

За його князювання в Києві було відкрито першу на Русі школу.

За князя Ярослава Мудрого (син Володимира) Київ зміцнів. Князь побудував головні ворота міста, які назвали Золотими.

За часів Ярослава Мудрого побудовано багато пам'яток, які збереглись до наших часів: Софійській собор, де зібрана найбільша бібліотека на Русі, Києво-Печерська лавра.

Перша школа. Перша бібліотека. Перша лікарня. Багато добрих справ починалося на давній Київській землі!

За Паолою Утевською

Подумай і дай відповідь на запитання.

Чим славиться Україна?

Хто заснував Київ?

Яких князів Київської Русі ти знаєш?

Попрацюй в парі. Подумай і дай відповідь на запитання.

Разом з однокласником / однокласницею уважно розгляньте карту. Назвіть найбільші міста України. З якими країнами Україна має спільні кордони?

Прочитай і запам'ятай.

Україна має кордони з такими державами як Польща, Словаччина, Угорщина, Молдова, Румунія, Болгарія, росія.

24 лютого 2022 року наша сусідня країна, яку всі вважали дружньою, росія здійснила повномаштабне вторгнення в нашу країну, принесла багато горя на нашу землю. Ця країна порушила найголовнішу цінність, яку віками розвивали народи всього світу — жити в мирі та добросусідстві.

ВИДАТНІ УКРАЇНЦІ

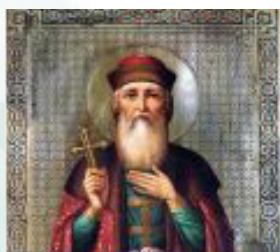
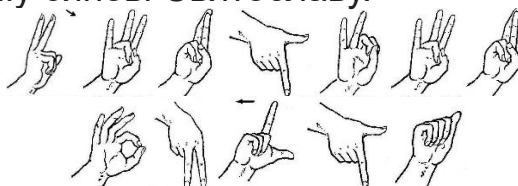

Прочитай і запам'ятай.

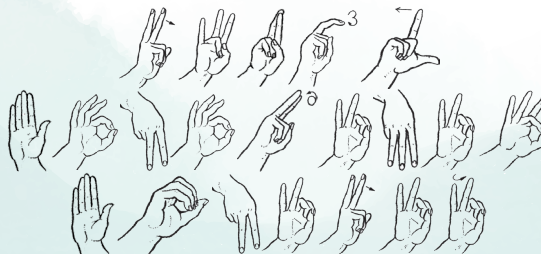
Українська земля завжди славилась своїми людьми, які відіграли важливу роль і історії. Історія України йде від Київської Русі.

Княгиня Ольга правила Київською Руссю з 945 по 962 роки, першою прийняла християнство. Передала правління своєму синові Святославу.

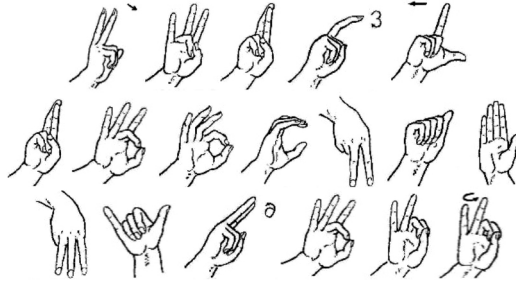

Князь Володимир Великий — київський князь з 978 року. Відомий як Володимир Святий, Володимир Хреститель.

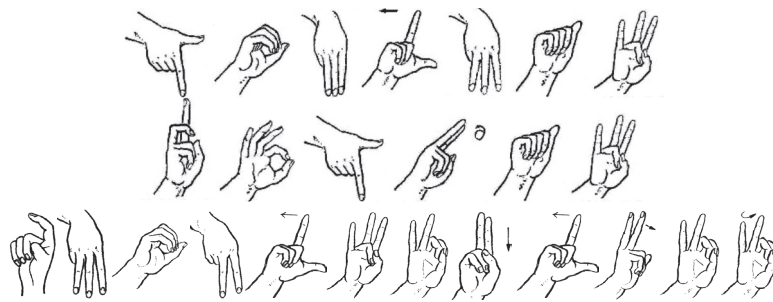

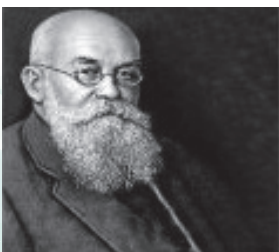
Великий князь Київський — Ярослав Мудрий був сином князя Володимира Святославовича. Під час його правління Київська Русь перетворилась в могутню Європейську державу.

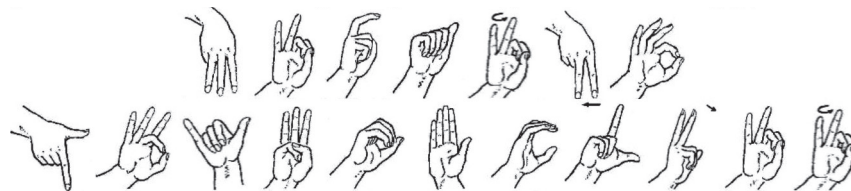
Гетьман Богдан Хмельницький — український військовий та державний діяч. Перший гетьман Української гетьманської держави.

Українська гетьманська держава за часів Богдана Хмельницького.

Михайло Грушевський — голова центральної ради Української народної республіки (1917—1918 рр).

Подумай і дай відповідь на запитання.

Ким пишається Україна?

З чого починається історія України?

Назви видатних українців?

Поміркуй.

Яких видатних українців ти ще знаєш?

Запам'ятай.

Українська земля пишається своїми видатними синами і доньками.

Прочитай вірш.

Я дитина українська,
Вкраїнського роду,
Українці — то є назва
Славного народу.

Україна — то край
славний,
Аж по Чорне море,
Україна —
то лан пишний,
І степи, і гори.

І як мені України
Щиро не кохати?
Мене ненька
по-українськи
Вчила розмовляти.

І як мені України
Щиро не любити?
Мене вчили
По-українськи
Господа молити.

Юрій Шкрумеляк

Подумай і дай відповідь на запитання.

Хто такі українці?

Що за край Україна?

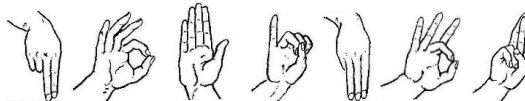
ЛЮДИНА І ПРИРОДА

ПОВІТРЯ ТА ЙОГО ВЛАСТИВОСТІ

Повітря

Прочитай і запам'ятай.

Повітря — це природна суміш газів, з якої складається атмосфера Землі.

Атмосфера — це повітряна оболонка навколо Землі.

Повітря належить до неживої природи.

Повітря — це життєво важливий компонент довкілля. Повітрям дишаємо ми та оточуючі нас живі організми, тому без повітря неможливе наше існування.

Досліди малюнок. Прокладки і покажи жести, що зображено на малюнку. Подумай і розкажи, які властивості має повітря.

Прочитай словничок:

- ✓ перебуває в газоподібному стані,
- ✓ безбарвне,
- ✓ не має смаку та запаху,
- ✓ прозоре,
- ✓ займає увесь простір.

Прочитай і запам'ятай.

Повітря рухаючись утворює вітер. Вітер буває легенький і сильніший, холодний і теплий. Вітер переносить тепле повітря туди де холодно, а холодне повітря — туди де спекотно.

Вітер розганяє та зганяє хмари. В результаті падає дощ влітку, а взимку — сніг. Вітер — велика сила.

Прочитай загадку, подумай і відгадай її.

Куди ступиш — всюди маєш.
Хоч не бачиш, а вдихаєш!

Загадка з просторів інтернету

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що навколо нас завжди?

Без чого ми не можемо прожити ні хвилини?

Що таке повітря?

Чи можна відчувти повітря?

Досліди малюнки. Продактилюй і покажи жестами, що зображено на малюнках. Подумай і розкажи, які властивості має повітря.

Поміркуй.

Для чого людям потрібне повітря?

Досліди.

Візьми віяло, або аркуш цупкого паперу. Помахайте ним перед своїм обличчям. Що ти відчуєш?

Висновок: Так ти відчуєш рух повітря. Це — ніби легенький вітерець, який надає приємну свіжість і прохолоду.

Досліди.

Візьми соломинку і склянку з водою. Опустити соломинку у воду і дмухнути в неї щосили. Що ти побачиш і почувеш?

Висновок: Так ти побачиш бульбашки, це — виходить повітря. Повітря легше води, тому підіймається вгору.

Досліди.

Візьми поліетиленовий пакет і спробуй «упіймати» ним повітря. Наповни таким чином пакет повітрям. Зав'яжи пакет. В пакеті опинилось повітря. Зроби маленький отвір в пакеті і стисни його. Що ти побачиш і почувеш?

Висновок: Так ти не можеш побачити повітря, бо воно безбарвне і прозоре. Повітря через отвір при натисканні виходить з пакета. Ти можеш відчувати струмінь повітря. А доказом, що повітря було в пакеті є спорожнілий пакет.

Пригадай.

Які властивості має повітря?

Як можна визначити температуру повітря?

Запам'ятай.

Без повітря загинуть всі живі організми, тому його неможна забруднювати.

ВОДА ТА ЇЇ ВЛАСТИВОСТІ

Вода

Прочитай і запам'ятай.

Вода — це прозора і безбарвна рідина без запаху і смаку. Вода є основною складовою гідросфери Землі та рідин усіх відомих живих організмів.

Гідросфера — це водяна оболонка Землі, до складу якої входять океани, моря, річки, озера, різні снігові покриви і льодовики.

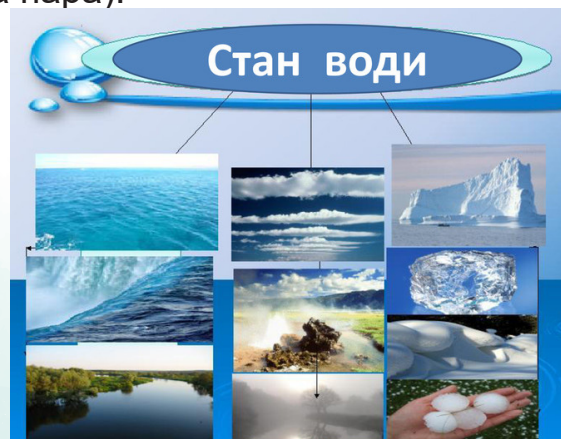
Вода — це найпоширеніша речовина у природі та основна складова живих організмів.

В природі вода існує у трьох агрегатних станах — твердому (лід), рідкому (вода) і газоподібному (водяна пара).

Досліди схему.

Продактилюй і покажи жестами, що зображено на схемі. Подумай і розкажи, які стани води існують у природі.

Попроси дорослих допомогти тобі з цими досліддами!

Досліди.

Візьми пластмасову форму або ємність для води. Наповни ємність водою і постав у морозильну камеру. На наступний день дістань ємність з морозильної камери. Що ти побачиш?

Висновок: Так вода замерзне. Ти побачиш у єдності не воду, а лід. Вода змінила свій стан з рідкого у твердий.

Досліди.

Візьми тарілку і поклади в неї лід із попереднього дослідду. Залиш тарілку з льодом на столі на деякий час. Зачекай кілька годин. Що ти побачиш?

Висновок: Так лід розтане. Ти побачиш у тарілці не лід, а воду. Вода змінила свій стан з твердого знов у рідкий.

Досліди.

Візьми чайник і вли в нього воду. Попроси дорослих увімкнути чайник, щоб закип'ятити воду. Попроси дорослих налити із гарячого чайника воду у чашку. Що ти побачиш?

Висновок: Так вода перетвориться на пару. Ти побачиш, як частина води випаровується. Вода змінила свій стан з рідкого у газоподібний.

Пригадай.

Що ти знаєш про воду? Як можна визначити температуру води?

Запам'ятай.

Вода має властивість переходити з одного стану в інший.

Прочитай загадку, подумай і відгадай її.

Я і хмара, і туман,
І струмок, і океан,
І літаю, і біжу,
І замерзнуть можу!

Джерело: <https://dovidka.biz.ua/zagadki-pro-vodu-ukrayinskoyu>

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке вода?

Що таке водяна пара?

Де в природі є вода?

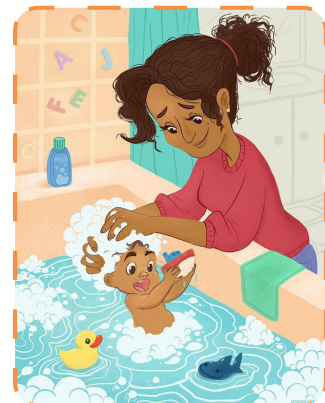
Що таке лід?

Які властивості має вода?

Чи можна людям прожити без води?

Досліди малюнки. Продактилюй і покажи жеста-ми, що зображено на малюнках. Подумай і розкажи, які властивості має вода і для чого вона потрібна людям.

Поміркуй.

Для чого людям потрібна вода?

Запам'ятай.

Без води немає життя на Землі.

Прочитай і запам'ятай.

Вода потрібна усьому живому на Землі. Більша частина земної поверхні вкрита водою.

Вода є повсюди: в світовому океані, річках і озерах, у повітрі у вигляді пари, у хмарах, кристалах льоду, в ґрунті і під землею.

Без води не можуть жити ні рослини, ні тварини. Людина не може прожити без води більше 5-7 днів.

Вода міститься у всіх частинах рослин. Багато води є в тілах тварин і людей.

Попрацюй в парі. Разом подумайте і дайте відповіді на запитання.

Що ви пили сьогодні на сніданок?

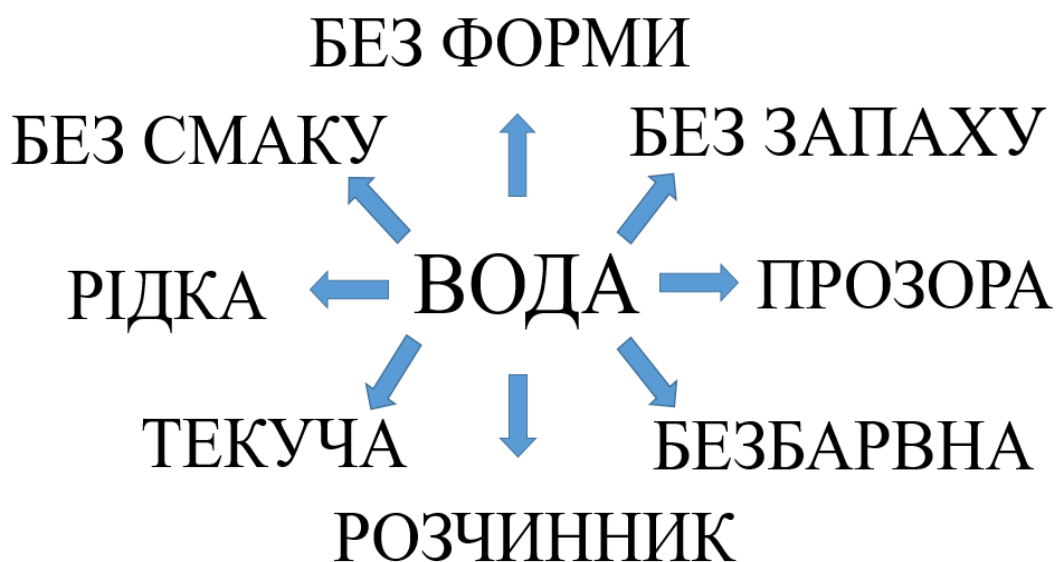
Які питні рідини ви знаєте?

Чи є вода в рослинах?

Чи є вода у овочах і фруктах?

Досліди схему. Назви і розкажи усно, що показано на схемі, допомагай собі дактилем і жестами.

Поміркуй.

Який загальний висновок можна зробити розглянувши схему?

Пригадай.

Якою може бути вода?

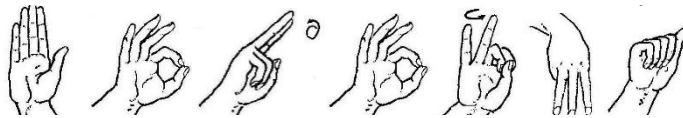
Запам'ятай.

Вода може бути не лише чистою або брудною. У водоймах вода може бути прісною або солоною, проточною або стоячою.

ВОДОЙМИ РІДНОГО КРАЮ

Водойма

Прочитай і запам'ятай.

Водойми — це природне або штучне заглиблення в земній поверхні, де збирається та затримується вода.

Водоймами є океани, моря, озера, річки, водосховища, ставки, болота, джерела.

Досліди схему. Пригадай, які ти знаєш природні та штучні водойми.

ВОДОЙМИ

ПРИРОДНІ

ШТУЧНІ

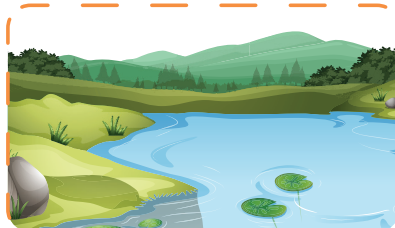

Поміркуй.

Яка різниця між природною і штучною водоймою?

Досліди. Знайди, який з них зайвий. Поясни чому.

Пригадай.

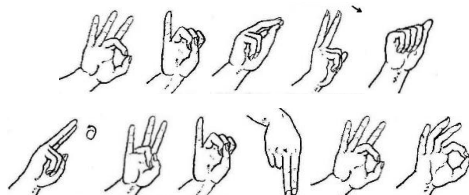
Яка найбільша річка в Україні?

Яке найбільше озеро в Україні?

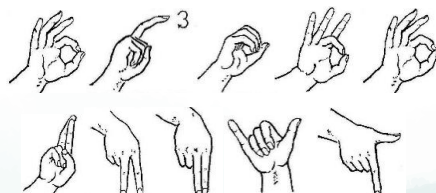
Яке найглибше озеро в Україні?

Річка Дніпро

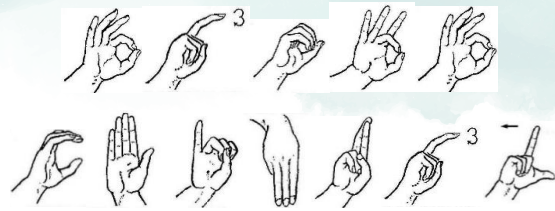

Озеро Ялпуг

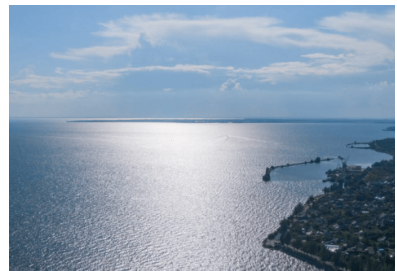

Озеро Світязь

Досліди малюнки. Продактилюй і покажи жести, що зображено на малюнках. Подумай і розкажи, які водойми є в твоєму місті (селі).

Прочитай і запам'ятай.

Під час відпочинку на водоймах потрібно завжди дотримуватись правил поведінки на воді.

Головною умовою безпечного відпочинку на воді є вміння плавати. Людина, яка вміє плавати, почуває себе на воді впевнено і спокійно.

Навіть той, хто добре вміє плавати, повинен бути обережним, дисциплінованим і суворо дотримуватись правил поведінки на воді.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Які природні водойми є в твоєму місті (селі)?

Які штучні водойми є в твоєму місті (селі)?

Чи любиш ти відпочивати влітку на водоймах? Чому?

Як можна відпочивати на водоймах?

Чи вмієш ти плавати?

Запам'ятай.

Дотримання правил поведінки на воді вбереже твоє життя.

ФОРМИ ЗЕМНОЇ ПОВЕРХНІ

Пригадай.

Якої форми наша планета Земля?

Прочитай і запам'ятай.

Земля являє собою величезну кулю, або сферу, що складається переважно зі скельних порід.

Поверхня Землі дуже різноманітна.

Усі нерівності на земній поверхні складають рельєф.

Форми земної поверхні є дивовижними і вражаючими за своєю красою. Їх, насправді, є велика кількість.

Основними формами земної поверхні є рівнини і гори.

Рівнина — це велика ділянка суші з майже рівною поверхнею. Також на рівнині можуть розташовуватись горби, яри та балки. Яр та балка схожі між собою тим що це є заглиблення на земній поверхні, у них є схили і дно.

Полонина — безліса рівнина в горах, що використовується, як пасовисько та для сінокоосу. В українських Карпатах багато полонин.

Гори — ділянка суші з нерівною поверхнею, що значно піднята над поверхнею Землі. На території України є гори Карпати і Кримські гори.

Однією з форм рельєфу є каньйон. Каньйони утворювались в результаті вимивання земної поверхні річками. Переважно все дно каньйону зайнято руслом річки. В Україні є декілька великих каньйонів: Дністровський, Смотрицький, Актоський, Арбузинський та Буцький каньйони.

Земна поверхня України дуже велика і різноманітна. Щоб побачити її всю, або частину, можна використати карту.

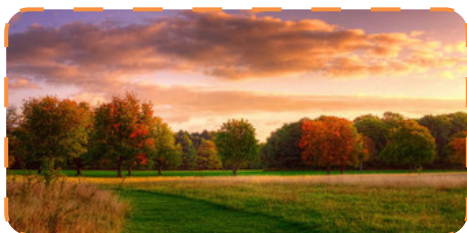

Прочитай словничок:

- ✓ рівнина;
- ✓ яр;
- ✓ балка;
- ✓ полонина;
- ✓ гора;
- ✓ каньйон;
- ✓ рельєф;
- ✓ карта (мапа).

Досліди фотографії. Назви усно і продак-тилєю, що зображено на фотографіях. Подумай і розкажи, які форми земної поверхні зображено на фотографіях.

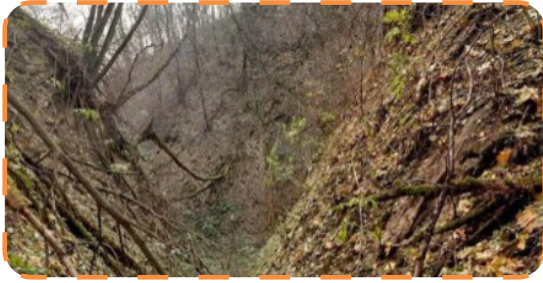

Рівнина

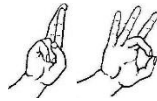

Гора

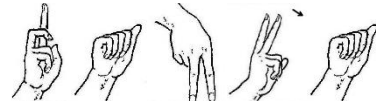

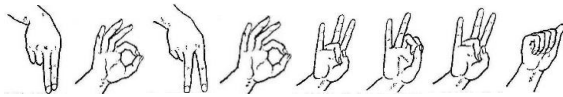
Яр

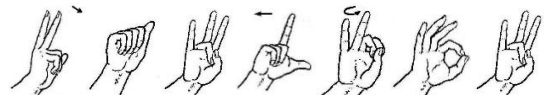
Балка

Полонина

Каньйон

Пригадай.

Які в твоєму місті (селі) переважають форми земної поверхні?

Прочитай і запам'ятай.

Карта — це зображення земної поверхні в певній проєкції.

Рівнини на карті позначено жовтим і зеленим кольорами, а гори — коричневим.

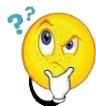
Досліди карту. Покажи на ній рівнини і гори.

Поміркуй.

Яка різниця між рівнинною місцевістю і гірською?

Що на території України займає більше місця — рівнини чи гори?

Подумай і дай відповідь на запитання.

Які є основні форми земної поверхні?

Що таке «рівнини»?

Що таке «гори»?

Які гори є в Україні?

Що таке «полонини»?

Що таке «яр» і «балка»?

Яка між ними різниця?

Де в Україні є полонини?

Що таке «каньйон»?

Який каньйон в Україні найвідоміший?

Пригадай.

На якій місцевості живеш ти? Яка вона, рівнинна чи гірська?

Чи бував ти в горах?

ГІРСЬКІ ПОРОДИ ТА ЇХ ВЛАСТИВОСТІ

Прочитай і запам'ятай.

Гірські породи — це тіла неживої природи, які містяться в надрах Землі та на її поверхні.

Гірські породи — це камінь в горах, глина на урвистому березі річки, пісок чи галька на морському узбережжі.

Пригадай.

Які гірські породи ти знаєш?

Досліди схему. Назви і розкажи усно, що зображено на схемі, допомагай собі дактилем і жестами. Подумай і поясни, які гірські породи зображені на схемі.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Чим вкритий морський берег?

Що можна побачити в горах та урвистому березі річки?

Досліди фотографії. Назви усно і продакти-
люй, що зображено на фотографіях. Поду-
май і розкажи, для чого використовує лю-
дина гірські породи.

Глина

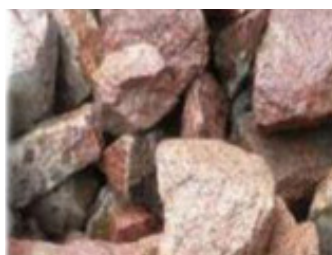
Пісок

Мармур

Кам'яне вугілля

Граніт

Крейда

Нафта

Залізна руда

Кам'яна сіль

Поміркуй.

З чого людина виготовляє рукотворні тіла?

Прочитай.

Усі необхідні для життя рукотворні тіла людина виготовляє із природних тіл.

Прочитай і запам'ятай.

Кам'яне вугілля і нафту люди використовують, як паливо та сировину для виробництва бензину, пластмас, фарб.

Граніт, мармур, пісок, глина, крейда — будівельні матеріали.

Із залізної руди виплавляють залізо, з якого виготовляють машини, меблі, інструменти, будівельні матеріали, посуд тощо.

Гірські породи створила природа за багато-багато років. Гірські породи залягають під ґрунтом на різних глибинах та приховані від наших очей. Гірські породи видобувають з-під землі. Наприклад, нафта міститься глибоко під землею, а пісок і глина — близько до поверхні Землі.

Багато гірських порід становлять велику цінність.

Гірські породи, які люди використовують для своїх потреб, називають корисними копалинами.

Місця де корисні копалини знаходяться у великій кількості називаються родовищами.

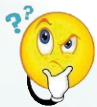
Досліди схему. Назви і розкажи усно, що зображено на схемі, допомагай собі дактилем і жестами.

КОРИСНІ КОПАЛИНИ

↓
ТВЕРДІ:
МАРМУР,
ГРАНІТ,
СІЛЬ,
ВУГІЛЛЯ.

↓
РІДКІ:
НАФТА,
МІНЕРАЛЬНІ
ВОДИ.

↓
ГАЗОПОДІБНІ:
ПРИРОДНИЙ
ГАЗ.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке «гірські породи»?

Які гірські породи ти зустрічав в житті? Де ти їх бачив?

Які гірські породи є в місцевості де ти живеш?

Як видобувають люди гірські породи?

Для чого використовують люди гірські породи?

Що люди виготовляють з нафти?

Для чого люди використовують кам'яне вугілля?

Що люди виготовляють із залізної руди?
Які рукотворні тіла із залізної руди оточують тебе?
З чого виготовляють будівельні матеріали?
Що таке «корисні копалини»? Які корисні копалини ти знаєш?

Запам'ятай.

Корисні копалини не безкінечні, тому використовувати їх потрібно виважено.

Досліди.

Візьми пісок та лупу. Спочатку уважно розглянь пісок через лупу. Що ти побачиш? Потім попересипай пісок з руки в руку і потри його пальцями. Що ти побачиш і відчуєш?

Висновок: Так пісок кристалічний і блискучий. А також він сипучий і твердий. Це — властивості піску.

Досліди.

Візьми камінець і склянку з водою. Опустити камінець в склянку з водою. Що ти побачиш? Він важчий чи легший за воду? Він розчиняється в воді чи ні?

Висновок: Так камінець потоне в воді. Камінець, як і більшість гірських порід, не розчиняється у воді. Що це означає? Дана гірська порода важча за воду і нерозчинна.

Досліди.

Тепер візьми глину і склянку з водою. Опусті глину в склянку з водою. Що ти побачиш? Як поведеться глина в воді? Вона розчиняється в воді чи ні?

Висновок: Так вода спочатку стає каламутною, поки глина не осяде. А що відбудеться потім? Глина не розчиняється в воді.

Поміркуй.

Що нам показали дані досліди? Що ти дізнався про властивості гірських порід?

Запам'ятай

Кожна гірська порода має свої властивості. Всі різного кольору. Одні тьмяні, інші — блискучі. Одні щільні, інші — пухкі і крихкі.

ҐРУНТ, ЙОГО ВЛАСТИВОСТІ І ЗНАЧЕННЯ

Ґрунт

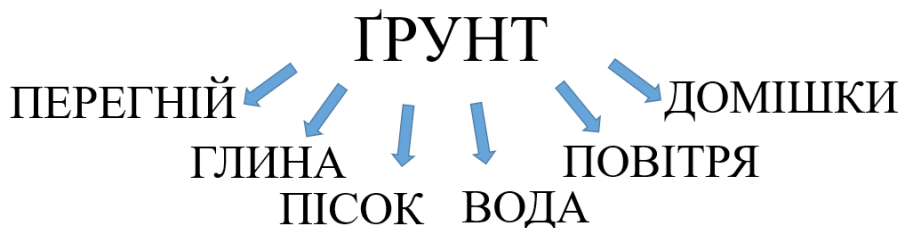
Прочитай і запам'ятай.

Слово «земля» має кілька значень. Наша планета називається Земля. А також землею називається ґрунт, тобто родючий верхній шар планети Земля.

Ґрунт — це верхній пухкий, родючий шар земної поверхні, в якому ростуть рослини і живуть деякі тварини і комахи. Саме головною властивістю ґрунту є його родючість, тобто здатність забезпечувати рослини всім необхідним для життя: повітрям, водою і поживними речовинами.

Досліди схему. Назви і розкажи усно, з чого складається ґрунт, допомагай собі дактилем і жестами.

Поміркуй.

Чи знаєш ти, який ґрунт найродючіший?

Прочитай.

Україна славиться своїми чорноземами.

Чорнозем отримав свою назву через властивий чорний колір.

Прочитай і запам'ятай.

Ґрунт — природна суміш, до складу якої входять гумус, пісок, глина, вода з розчиненими в ній неорганічними речовинами та повітря.

Досліди малюнки і визнач, які основні вимоги догляду за ґрунтом.

Полив

Розпушування

Внесення поживних речовин

Досліди.

Візьми грудочку ґрунту (землі) і серветку. Промочи серветкою ґрунт. Що ти побачиш?

Висновок: Так ти побачиш, що серветка стала вологою. Це означає, що в ґрунті є вода.

Досліди.

Візьми грудочку ґрунту і склянку з водою. Кинь грудочку ґрунту у воду. Що ти побачиш? Що з неї виходить?

Висновок: Так ти побачиш, як з грудочки ґрунту виходять бульбашки повітря. Це означає, що в ґрунті є повітря.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке «ґрунт»?

Хто з рослин і комах живе в ґрунті (землі)?

Яка головна властивість ґрунту?

З чого складається ґрунт?

Чим ґрунт відрізняється від гірської породи?

Які основні типи ґрунту ти знаєш?

Чому чорнозем є найбільш цінним ґрунтом?

Через що чорнозем отримав свою назву?

Що таке «гумус»?

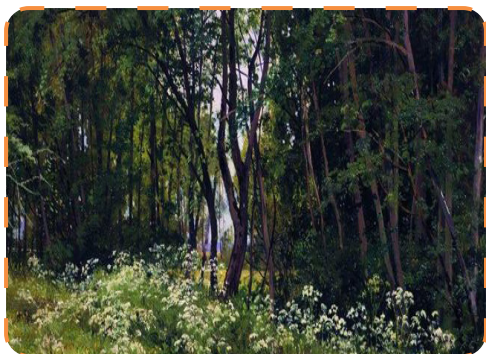
Від чого залежить урожай рослин?

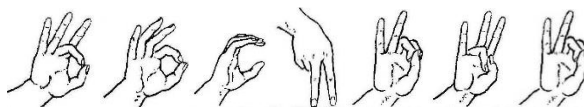
Досліди малюнки. Знайди, який з них зайвий. Поясни чому.

БУДОВА І РІЗНОМАНІТНІСТЬ РОСЛИН. УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ РОСЛИН

Рослини

Прочитай і запам'ятай.

Рослини — це живі організми. Рослини відносяться до живої природи.

Рослини — це трави і квіти, кущі і дерева.

Ознаками рослин є те, що вони дихають, ростуть, розмножуються, живляться і помирають.

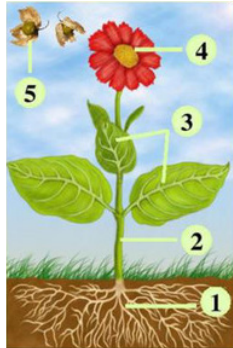
Рослинам для життя потрібно: світло, тепло, вода, поживні речовини, повітря.

Рослина складається з кореня, стебла, листків, квітів, плодів з насінням.

Рослини за допомогою коренів вбирають із ґрунту поживні речовини, які необхідні їм для росту і розвитку.

Досліди малюнки. Продактилюй і покажи жестами, що зображено на малюнках. Подумай і розкажи, які будова рослин.

1. Корінь.
2. Стебло.
3. Листки.
4. Квітка.
5. Плоди з насінням.

Запам'ятай.

Рослини потребують догляду і захисту.

Досліди малюнок. Продактилюй і покажи жестами, що зображено на малюнку. Подумай і розкажи, для чого призначені органи квіткових рослин.

Досліди малюнки. Продактилюй і покажи жеста-ми, що зображено на малюнках. Подумай і розка-жи, на які три групи поділяються рослини.

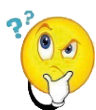
Дерева

Кущі

Трав'янисті рослини

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке «рослини»?

Які рослини ти знаєш?

Що рослинам потрібно для життя?

Що дає світло і тепло?

Звідки рослини беруть воду?

Яка будова рослин?

Навіщо рослині корені?

Для чого рослині потрібне стебло?

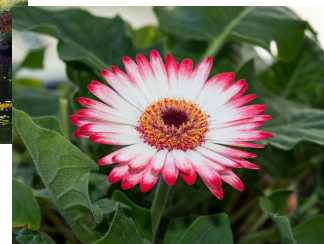
Для чого рослині потрібне листя?

Для чого рослині потрібна квітка?

Чим відрізняються між собою дерева, кущі і трави?

Досліди малюнки. Знайди, який з них зайвий. Поясни чому.

Прочитай і запам'ятай.

Рослини відрізняються формою, розмірами, будовою органів і тривалістю життя.

Дерева та куці — це багаторічні дерев'янисті рослини. Вони протягом багатьох років ростуть, цвітуть і утворюють плоди з насінням.

Трав'янисті рослини бувають однорічними, дворічними і багаторічними.

Рослини, які вирощує людина називаються культурні рослини. Наприклад, троянда, кукурудза, пшениця, квасоля, картопля, соняшник, кавуни, помідори (томати), виноград.

Вирощуючи культурні рослини, люди отримують продукти харчування.

Рослини, які ніхто спеціально не саджає і вони ростуть самі, називаються дикорослі рослини. Наприклад, дуб, ялина, ліщина, підсніжник, кульбаба, ромашка, деревій.

Поміркуй.

Що потрібно рослинам для життя?

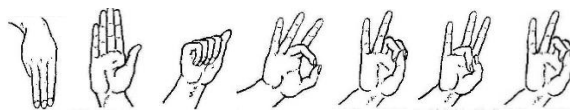
Запам'ятай.

Для нормального росту та розвитку рослини потребують певних умов: світла, тепла, води, повітря, ґрунту і поживних речовин.

ТВАРИНИ ДИКІ ТА СВІЙСЬКІ. СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ТВАРИНАМИ

Тварини

Прочитай і запам'ятай.

Тварини — це живі істоти. Тварини відносяться до живої природи.

Ознаками тварин є те, що вони дихають, ростуть, розмножуються, п'ють, харчуються і помирають.

Тваринам для життя потрібно: повітря, вода, їжа, світло і тепло.

Тварин поділяють на диких і свійських.

Дикі тварини — це тварини, які живуть в дикій природі, тобто на волі.

Дикими тваринами є ссавці (їжак, лев), птахи (ластівка, пінгвін), плазуни (змії, черепахи), земноводні (жаби), риби (кит), членистоногі (метелик, краб), молюски (равлик, кальмар), голкошкірі (морський їжак) та інші.

Свійські тварини — це тварин, які повністю або частково утримуються людиною, живуть з людиною та розводяться нею. Більшість з них були приручені доісторичною людиною, деякі ж приручаються тільки нещодавно (наприклад, страус).

Свійськими тваринами є різноманітні звірі (собака, кішка, кінь, корова, вівця, коза, свиня), птахи (кури, гуси, качки), риби (короп, форель) і комахи (бджоли, шовкопряд).

Досліди таблицю. Продактилюй і покажи жести, що вказано в таблиці. Подумай і розкажи, чим відрізняються дикі і свійські тварини.

Тварини:	Дикі	Свійські
Домівка:	Будує людина.	Будують самі.
Харчування:	Дає людина.	Добувають самі.
Потомство:	Допомагає людина.	Піклуються, самі.
Висновок:	Залежать від людини.	Не залежать від людини.

Прочитай.

Дуже давно, коли ще не було міст, машин і книг, люди мешкали в печерах. Вони боялися величезних страшних хижаків. Нашим пращурам постійно хотілося їсти, дуже рідко вони знаходили собі їжу. Одного разу одна розумна людина почала підгодовувати вовків, які ходили біля її житла. Поступово вовки стали добрішими, а їх дитинчата звикли до людини, почали жити поряд із нею. Вони стали вже не дикими, а свійськими.

Так з'явилися собаки. Вони навчились охороняти людину від ворогів, допомагали їй шукати і добувати собі їжу. Минав Час. Кількість друзів людини поміж тварин зростала. Тепер людина вже не могла жити без своїх свійських друзів і помічників.

Текст з просторів інтернету

Досліди малюнки. Продактилюй і покажи жести, що зображено на малюнках. Подумай і розкажи, де і хто із тварин живе.

Конюшня
Корівник
Свинарник
Вівчарня
Курник
Гніздо
Дупло
Нора
Барліг
Хатка

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке «тварини»?

Яких тварин ти знаєш?

Що тваринам потрібно для життя?

Як називаються тварини, що живуть у лісі?

Як називаються тварини, що живуть поруч з людиною?

Чим відрізняються дикі і свійські тварини?

Як з'явилися свійські тварини?

Досліди малюнки. Знайди, який з них зайвий. Поясни чому.

Прочитай і запам'ятай.

Свійські тварини забезпечують людині різні її потреби в: м'ясі, сирі, молоці, шкірі, хутрі, шерсті, яйцях, пуху, пір'ї, меді, воску, ліках, охороні житла, транспортному засобі, спілкуванні.

Натомість людина піклується про свійських тварин: забезпечує їх житлом, їжею та захистом.

Поміркуй.

Які тварини живуть поруч з тобою, а які ні?

Прочитай загадки, подумай і відгадай їх.

У лісі тваринка живе полохлива
Добра пухнаста та дуже ляклива.
Вушка вона притискає свої,
Шурхіт усякий лякає її.

Хто пасеться на лужочку,
Товстобокий, наче бочка.
Любить сіном ласувати
Молочко дає малятам.

Загадки з просторів інтернету

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею розгляньте малюнок і допоможіть тваринам знайти свою домівку.

Досліди.

Розгляньте деякі групи тварин і чим вони особливі.

Тварини можна поділити на такі групи: звірі, птахи, комахи, риби та інші. Давайте поміркуємо, і назвемо їхні істотні ознаки, тобто те, що в них унікальне, неповторне, притаманне тільки цій групі тварин.

- ✓ Тіло звірів вкрите шерстю, вони бігають на чотирьох лапах, народжують дитинчат і вигодовують їх молочком.
- ✓ Тіло птахів вкрите пір'ям, вони мають крила, літають, мають міцний дзьоб.
- ✓ Комахи теж деякі літають, але вони маленькі, не мають дзьоба, мають прозорі крильця і шість лапок.
- ✓ Риби мають свої особливості: вони живуть і дихають у воді, мають луску, гарно і швидко плавають.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Яких свійських тварин ти знаєш?

Яка користь людині від свійських тварин?

Яких диких тварин ти знаєш?

Яка користь людині від диких тварин?

Де живуть різні звірі, птахи, риби і комахи?

Пригадай.

Які правила поведінки в лісі ти знаєш? Чи дотримуєшся ти їх коли буваєш у лісі?

ЗЕМЛЯ ТА ЇЇ ФОРМА. ОБЕРТАННЯ ЗЕМЛІ

Прочитай і запам'ятай.

Земля — це наша планета.

Планета Земля — це земна куля разом з людьми, що її населяють. Земля одна із багатьох планет нашої Сонячної системи.

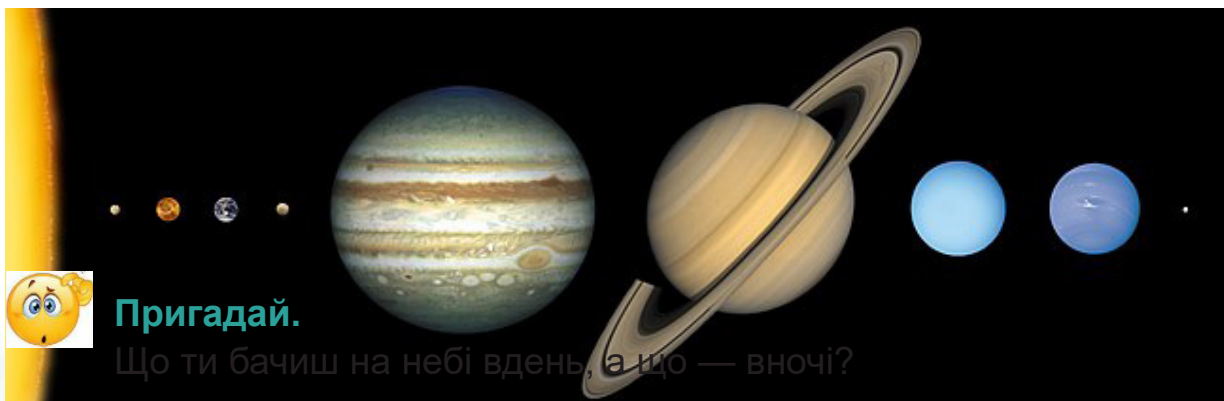
Планета — це небесне тіло кулястої форми, яке обертається навколо Сонця чи іншої зірки і світиться відбитим сонячним світлом.

Планетами нашої Сонячної системи є Меркурій, Венера, Земля, Марс, Юпітер, Сатурн, Уран, Нептун.

Всі планети мають круглу (кулеподібну) форму, в тому числі і Земля.

Досліди малюнок і покажи на ньому Землю.

Пригадай.

Що ти бачиш на небі вдень, а що — вночі?

Прочитай.

Щоранку ми прокидаємось і піднімаємо свої очі до неба. Ми бачимо приємне і ласкаве Сонечко, хмарки і синю блакить неба. Саме Сонце, мандруючи небесними просторами, дарує нам світло і тепло, але коли настає вечір, усе довкола ніби огортає якась таємниця, чарівна казка. Із настанням вечора Сонце ховається за обрій, надворі сутеніє, стає темніше, починають спалахувати зорі, з'являється Місяць.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Чому сходить і заходить Сонце?

Звідки ми дізнаємося, що настала вечірня пора?

Чому вночі світяться зорі і Місяць?

Пригадай.

Що таке «глобус» і на що він схожий?

Запам'ятай.

Земля — планета, що має форму кулі. Глобус — модель Землі.

Досліди.

Візьми глобус і ліхтарик. Глобус замініть нам Землю, а ліхтарик — Сонце. Посвіти ліхтариком на глобус і повільно обертай глобус. Що ти побачиш?

Висновок: Так ти побачиш, як ліхтарик освічує тільки певну ділянку глобуса. А більша частина глобуса не освічується. Так само і в природі: Сонце освічує певну ділянку Землі і ми говоримо, що там день. А де Сонце не світить, там темно і ми говоримо — ніч.

Прочитай і запам'ятай.

Наша планета Земля, як і усі інші планети Сонячної системи, обертається навколо Сонця.

З давніх давен вчені і науковці спостерігали за рухом небесних тіл. Люди дали назви всім планетам і зорям, що ми можемо побачити на небосхилі.

Деякі небесні тіла ми можемо побачити неозброєним оком, а інші, які розташовані далеко від нас, допомагає побачити телескоп.

Завдяки телескопу ми змогли зазирнути в далекі закутки нашої галактики, яка називається Чумацький шлях.

Галактика — це величезна космічна система, яка складається із зірок, космічних променів, зоряних скупчень, хмар пилу, хмар газу, міжзоряної речовини та інших космічних об'єктів. Утворення галактик вважається природним етапом еволюції Всесвіту. Галактики є одним з основних елементів, за якими відбуваються астрономічні спостереження.

Пригадай.

Що таке «телескоп» і для чого він потрібен?

Запам'ятай.

Телескоп — це один із найважливіших винаходів людства.

Прочитай і запам'ятай.

Першим космонавтом Незалежної України був **Леонід Каденюк**.

У 1997 році відбувся його політ у космос у складі міжнародної команди на шатлі «Колумбія». Він тривав 16 днів.

Леонід Каденюк провів у космосі кілька експериментів з вивчення впливу невагомості на рослини та організм людини.

Леонід Каденюк був справжнім українцем, патріотом своєї держави: він полетів у Всесвіт із жовто-блакитним прапором, і завдяки йому у 1997 році вперше Землею лунав Гімн України та українська народна пісня «Дивлюсь я на небо та й думку гадаю...».

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею розгляньте малюнки і поясніть різницю.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Якої форми наша Земля?

Які планети Сонечної системи ти знаєш?

Чому Сонце не може освітлювати Землю з усіх боків одночасно?

Як рухається наша планета?

Що є причиною зміни дня і ночі на Землі?

Як називається наша галактика?

Хто був першим космонавтом Незалежної України?

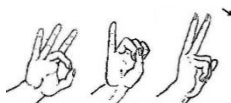
Запам'ятай.

Земля безупинно обертається навколо своєї осі і Сонця.

РІК

Рік

Прочитай і запам'ятай.

Рік — це одиниця вимірювання, що відповідає періоду обертання Землі навколо Сонця.

Рік має дванадцять календарних місяців.

Рік календарях дорівнює 365 добам в невисокосних роках, і 366 добам в високосні роки. Доба дорівнює періоду обертання Землі навколо своєї осі, тому можна сказати, що Земний рік приблизно дорівнює 365 обертам Землі навколо своєї осі.

Пригадай.

Які місяці ти знаєш?

Прочитай загадку, подумай і відгадай її.

Росте дуб,
На ньому дванадцять гілок,
На кожній гілці по чотири гнізда,
У кожному гнізді по семеро яєць,
Одна половина яйця біла,
А інша — чорна.

Загадка з просторів інтернету

Поміркуй.

Що таке доба?

Подумай і дай відповідь на запитання.

Скільки місяців в році?

Скільки тижнів в місяці?

Скільки днів в тижні?

З чого складається кожна доба?

Досліди малюнок. Продактилюй і покажи жести, що зображено на малюнку. Подумай і розкажи, що ти знаєш про річний рух Землі навколо Сонця.

Поміркуй.

Чому на Землі змінюються пори року?

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею з'ясуйте, які зміни у житті за рік відбулись.

Прочитай словничок:

- ✓ змінився(-лась),
- ✓ подорослішав(-ла),
- ✓ набув(-ла) нових знань.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке «рік»?

Який рік минув?

Що таке «високосний рік»?

Який рік буде наступним?

Який рік зараз?

Запам'ятай.

Рік — це зміна пів року, тобто обертання Землі навколо Сонця.

ПОРИ РОКУ ТА ЇХ ОЗНАКИ

Пора року

Прочитай і запам'ятай.

Пора року або сезон — це період у річному циклі розвитку природи.

Зміна пів року зумовлена рухом Землі навколо Сонця.

Пори року повторюються з року в рік. Пори року впливають на життєдіяльність людей: на їхню господарську діяльність, планування робочого часу і відпочинку, побут і стан здоров'я.

Пори року завжди йдуть одна за одною. Зимув змінює весна, після весни йде літо, а за літом — осінь. Так повторюється з року в рік по колу.

Коло року не має ні початку, ні кінця.

Пригадай.

Які пори року ти знаєш? Скільки місяців триває кожна пора року?

Досліди малюнки і скажи, коли це буває.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Яка пора року зараз?

Яка пора року була?

Яка пора року буде?

Яка пора року тобі подобається найбільше?

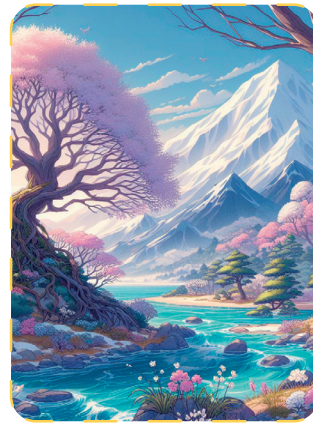
Чому?

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що таке пори року і чим вони відрізняються, допомагай собі дактилем і жестами.

Зима

Весна

Літо

Осінь

Подумай і дай відповідь на запитання.

Яка погода взимку?
Як поведуться тварини взимку?
Що роблять люди навесні?
Що відбувається з рослинами навесні?

Як відпочивають люди влітку?
Де ти любиш відпочивати влітку?
Що роблять восени птахи?
Що відбувається з природою восени?

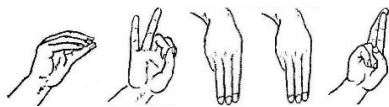

Запам'ятай.

Кожна пора року особлива і по своєму чудова.

ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЯ РОСЛИН ТА ТВАРИН У РІЗНІ ПОРИ РОКУ ТА ДОБИ

Життя

Прочитай і запам'ятай.

Зима чарівна і казкова, любить одягати все навколо в білі, сині і срібні обнови. Вона розсипає скрізь пухнастий сніг, заковує річки гладеньким, як дзеркало, льодом, охороняє сон природи і деяких тварин.

Весна завжди весела й гомінка. Вона одягається в ніжно-зелені і рожеві платтячка. Вона розтоплює сніг і лід, склике перелітних птахів і дарує перші квіти.

Літо теж завжди радісне і жартівливе, наповнене подорожами і пригодами. Воно одягається в яскраві плаття, дарує багато тепла і світла, багато квітів і ягід.

Осінь буває дуже сумною, але одягається в яскраві жовті, оранжеві та червоні плаття. Вона вміє поливати дощем, присипляти природу, дарувати багато фруктів і овочів.

Покажи, які малюнки відповідають якій порі року.

Прочитай і запам'ятай.

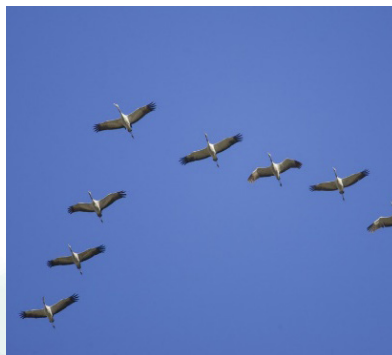
Зміни, що повторюються в навколишньому середовищі через певні проміжки часу (періоди), називають періодичними. У природі нашої країни протягом року змінюються кількість надходження сонячного світла і тепла, температура повітря, опади. Змінюються відповідно пори року — зима, весна, літо, осінь. Такі зміни називаються сезонними.

Ти вже знаєш, що сезонні зміни зумовлені рухом Землі навколо Сонця.

Зміна пір року завжди є «сигналом» для початку розвитку рослин та їхнього цвітіння, перельотів птахів, розмноження тварин та початку їхньої зимової сплячки.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, як пристосовуються рослини і тварини до зміни умов середовища, допомагай собі дактилем і жестами.

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею з'ясуйте, які зміни у житті рослин і тварин відбуваються у різні пори року.

Поміркуй.

Хто із тварин змінює забарвлення хутра в залежності від пори року?

Досліди малюнки.

Назви і розкажи усно, як пристосовуються заєць до сезонних змін, допомагай собі дактилем і жестами.

Поміркуй.

Що відбувається в житті рослин і тварин в темну та світлу пори доби?

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, як пристосовуються рослини і тварини до добових змін, допомагай собі дактилем і жестами.

Прочитай і запам'ятай.

Рослини добре пристосувались до зменшення або збільшення світлового дня, зниження або підвищення температури повітря і ґрунту, кількості вологи тощо.

Тварини також пристосувались до добових змін умов середовища змінною активністю удень і вночі. Пристосуванням тварин до сезонних змін умов середовища є сплячка, накопичення під шкірою жиру, поява підшерстку і пуху, зміна забарвлення, переліт птахів тощо.

Прочитай і запам'ятай.

Узимку птахи можуть загинути не від холоду, а від голоду. Щоб уберегти їх від голодної смерті, потрібне підгодовування. Годівницю можна купити, або зробити із підручних засобів: із фанери або пластикової пляшки, із пакету з-під молока чи кефіру. Повісити її треба на дереві біля школи чи свого будинку.

Не забувай зранку або увечері насипати трохи корму, щоб птахи звикли до місця годування. Найкращий корм для птахів — насіння соняшника (частину його слід розчавити), проса, льону, а також крихти білого хліба. Синиці й дятли люблять сире несолоне сало.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, як можна допомогти птахам взимку, допомагай собі дактилем і жестами.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке «сезонні зміни»?

Які особливості життя рослин і тварин в різні пори року?

Хто з тварин впадає в сплячку?

Хто змінює забарвлення?

Як рослини і тварини пристосувались до добових змін?

Яких ти знаєш нічних тварин?

Чи допомагаєш ти тваринам взимку? Як?

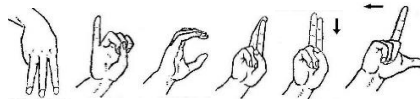
Запам'ятай.

Бережи світ рослин і тварин.

МІСЯЦІ РОКУ

Місяць

Прочитай і запам'ятай.

Місяць — це відрізок часу, що порівнюється до часу обертання Місяця навколо Землі.

Кожен місяць року має власну назву. Прочитай прислів'я про кожен місяць року і його характер, які склав український народ:

Січень січе та й морозить, а ґазда дрова з лісу возить.

Лютий лютує, та весні дорогу готує.

У березні сім погод надворі: сіє, віє, крутить, зверху ллє, знизу мете.

Квітневий день рік годує.

Травень ліси одягає — літа в гості чекає.

У червні на полі густо, а в коморі пусто.

У липні день відбуває, а спека прибуває.

Як у серпні дбаємо, так зимою маємо.

Як вересніє, то й дощик сіє.

Ходить жовтень по краю та й виганяє птахів із раю.

Листопад зимі ворота одчиняє.

Грудень рік кінчає, а зиму починає.

Прислів'я з просторів інтернету

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею перевірте один одного, чи правильно ви дактилюєте назви місяців.

Подумай і дай відповідь на запитання.

- Скільки місяців триває кожна пора року?
- Які місяці відповідають кожній порі року?
- З якого місяця починається рік?
- Який місяць останній в році?
- У якому місяці твій день народження?
- Скільки місяців в році?

ТИЖДЕНЬ

Тиждень

Прочитай і запам'ятай.

Тиждень — одиниця вимірювання часу від понеділка по неділю.
Тиждень дорівнює семи дням.

Дні тижня називаються: понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця, субота, неділя. У календарях часто використовують скорочення відповідно Пн, Вт, Ср, Чт, Пт, Сб, Нд.

Переважно у світі дні з понеділка до суботи називаються будніми днями, причому дні з понеділка до п'ятниці є переважно робочими, а субота й неділя — вихідними.

Досліди схему. Назви і розкажи усно про дні тижня, допомагай собі дактилем і жєстами.

Запам'ятай.

Всі дні тижня йдуть в чіткій послідовності один за одним.

Прочитай і запам'ятай.

Тиждень — це послідовність днів один за одним. Кожен день тижня має власну назву.

ТИЖДЕНЬ:

Досліди таблицю. Назви і розкажи усно, як називаються дні тижня і які є загально-прийняті скорочення, допомагай собі дактилем і жестами.

ПН	Понеділок	
ВТ	Вівторок	
СР	Середа	
ЧТ	Четвер	
ПТ	П'ятниця	
СБ	Субота	
НД	Неділя	

Попрацюй в парі.

Разом з однокласником / однокласницею з'ясуйте, чи відрізняється розклад уроків кожного дня? Як саме?

Поміркуй.

В які дні тижня у тебе є особливі справи?

Подумай і дай відповідь на запитання.

Який день тижня сьогодні?

Який день тижня був вчора?

Який день тижня буде завтра?

Скільки днів у тижні?

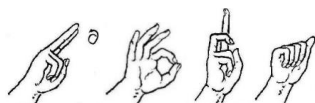
Які дні тижня є буднями?

Які дні тижня є вихідними?

Які уроки у тебе в понеділок, вівторок, середу, четвер і п'ятницю?

ДОБА

Доба

Прочитай і запам'ятай.

Доба — проміжок часу, приблизно рівний періоду обертання Землі навколо своєї осі. Життя на Землі підкоряється земному добовому циклу.

Доба ділиться на дві частини: світлу — день, і темну — ніч. Тобто щодоби відбувається зміна дня і ночі. Такі зміни називаються добовими.

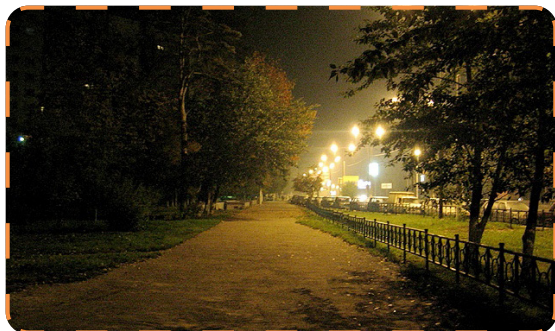
День — проміжок часу доби від сходу до заходу сонця.

Ніч — проміжок часу доби від заходу до сходу сонця.

Поміркуй.

Яка різниця між днем і ніччю?

Пригадай.

З чого складається доба?

З чого складається день?

Запам'ятай.

Доба — це зміна дня і ночі, тобто обертання Землі навколо своєї осі.

Прочитай і запам'ятай.

Доба триває 24 години. Доба минає, коли годинна стрілка годинника проходить два повних оберти.

Година — це одиниць вимірювання часу. Одна година складається з 60 хвилин. 1 хвилинка — це 60 секунд.

Доба починається о 00:00 ночі, тобто опівночі.

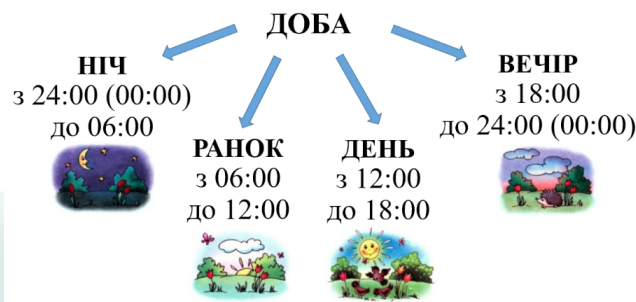
Слово «день» має два значення. Воно може означати час від півночі до півночі, тобто добу. А ще день може означати час від сходу до заходу сонця, тобто час, протилежний ночі.

Досліди малюнок. Назви і розкажи усно, як люди визначають час, допомагай собі дактилем і жестами.

Досліди схему. Назви і розкажи усно, допомагай собі дактилем і жестами, що таке доба.

Запам'ятай.

Доба складається з ранку, дня, вечора і ночі.

ВПЛИВ СОНЦЯ НА СЕЗОННІ ЯВИЩА В ПРИРОДІ

Прочитай і запам'ятай.

Зміна висоти Сонця на небосхилі спричиняє зміну кількості світла і тепла на Землі. Тому і відбуваються різні природні явища в живій і неживій природі, які називаються сезонними явищами.

Явища природи — це зміни, що відбуваються в природі.

Всі явища природи переважно пов'язані із сезонними змінами. Тобто кожне явище природи переважно відбувається в певну пору (сезон) року. Наприклад, дощі йдуть переважно восени, сніг і град — зазвичай взимку, сонце найяскравіше світить влітку.

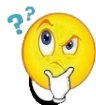
Пригадай.

Чому змінюються пори року?

Досліди малюнок.

Назви і розкажи усно, яке буває полудневе розташування Сонця в різні пори року, допомагай собі дактилем і жестами.

Подумай і дай відповідь на запитання.

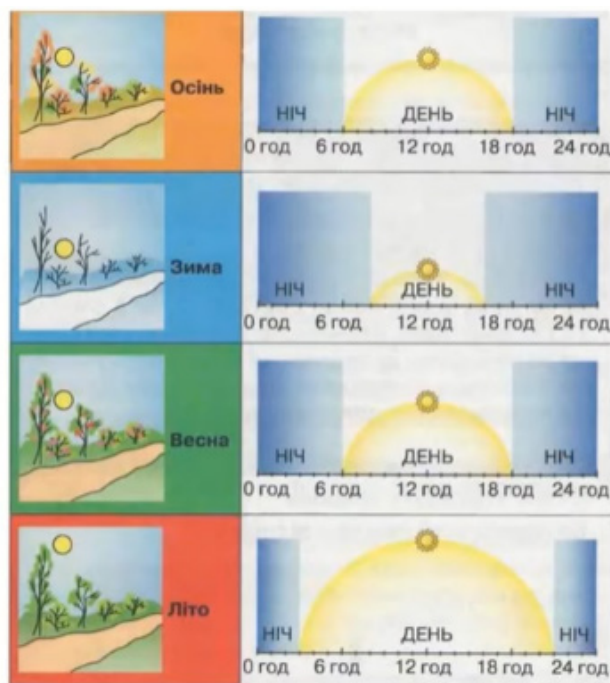
Як впливає Сонце на все живе на Землі?

Як позначається розташування Сонця на житті рослин і тварин?

Запам'ятай.

В природі багато цікавого, потрібно лише роззирнутись навкруги.

Прочитай і запам'ятай.

Сонце є головним джерелом світла і тепла на Землі. Навесні воно розтоплює сніг і лід, випаровує калюжі. Від нього залежить, холодним чи теплим буде день. Земля рухається навколо Сонця і внаслідок цього руху поверхня Землі освітлюється по-різному. Тому розташування Сонця на небосхилі в різні пори року також змінюється. Від річного руху Землі залежать зміни пір року.

Зміна дня і ночі, зміна пір року, поява або зникнення хмар чи вітру, випадання дощу, цвітіння рослин, досягання плодів і насіння, жовтіння і опадання листя, відліт птахів у вирій або їх повернення з теплих країв — усе це сезонні явища природи і залежать вони від Сонця.

Пригадай.

Які ще явища природи ти знаєш?

Досліди схему. Назви і розкажи усно, допомагай собі дактилем і жестами, які бувають сезонні явища в природі.

Поміркуй.

Як явища природи пов'язані з якими сезонними змінами?

Подумай і дай відповідь на запитання.

Які явища природи бувають взимку?

Які явища природи бувають навесні?

Які явища природи бувають влітку?

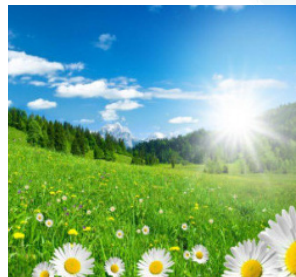
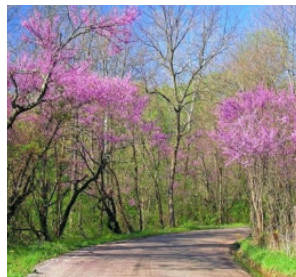
Які явища природи бувають восени?

З чим пов'язані явища природи?

Які ти знаєш сезонні явища в житті дерев?

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, які сезонні зміни зображені на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

Прочитай вірш.

В усі часи усі народи
Вивчали явища природи.
Природа-матінка дивує:
То дощ паде, то вітер дує,
Мороз тріщить, туман лягає,
На небесах веселка сяє.
Отож і ми часу не гаймо:
Природні явища вивчаймо!

Вірш з просторів інтернету

Подумай і дай відповідь на запитання.

- Про що вірш «В усі часи усі народи...»?
- Як у вірші шанобливо називають природу?
- Які явища природи згадані у вірші?
- Які зміни відбуваються навколо нас у природі?
- Як називаються ці зміни?
- Які є пори року?
- Як відбувається їх зміна?

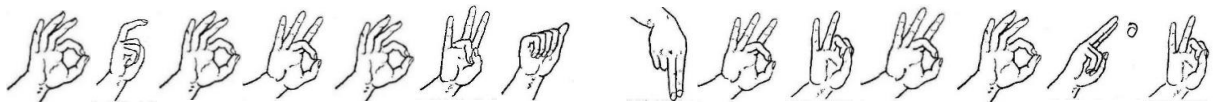
Запам'ятай.

Кожна пора року гарна по своєму, має свої особливості, тобто свої сезонні зміни.

ОХОРОНА ПРИРОДИ

Охорона природи

Прочитай і запам'ятай.

Охорона природи — це сукупність заходів зі збереження, правильного використання і відновлення природних ресурсів Землі.

Охорона природи — це дії, що спрямовані на захист довкілля від забруднення, надмірної експлуатації та іншого шкідливого впливу життєдіяльності людини.

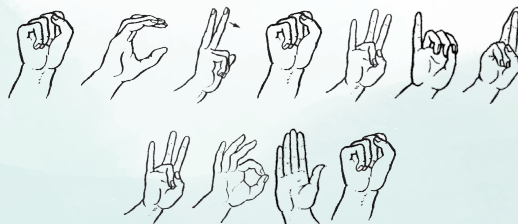
Щоб охороняти рослин і тварин люди створили природні заповідники по всьому світі. В Україні налічується 20 природних заповідників. Найвідомішими заповідниками в Україні є «Асканія-Нова» (Херсонська область), «Дунайський» (Одеська область), «Поліський» (Житомирська область), «Медобори» (Тернопільська область) та «Розточчя» (Львівська область).

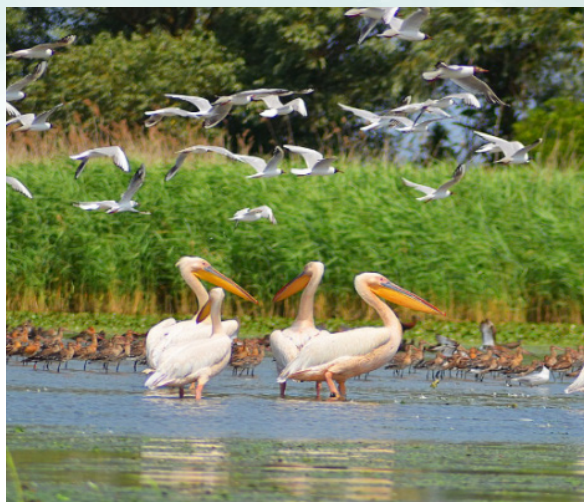
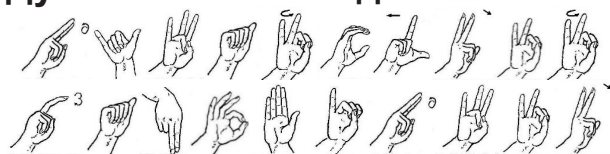
Досліди малюнки. Назви усно, покажи дактилем і жестами, назви найвідоміші природні (біосферні) заповідники України.

Асканія-Нова

Дунайський заповідник

Медобори

Розточчя

Запам'ятай.
Будь природі другом.

ЗВ'ЯЗОК ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ

Прочитай і запам'ятай.

Людині, як і всім живим організмам, потрібні повітря, вода, Сонце.

Людина дихає киснем, п'є воду, харчується рослинною і тваринною їжею. Вона не може прожити без сонячного світла і тепла.

Поміркуй.

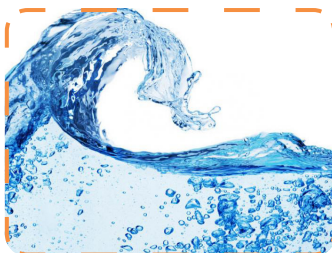
Людина може прожити без їжі до 45 днів; без води — від 3 до 10 днів; без повітря — від 3 до 5 хвилин; без сну — від 3 до 5 днів.

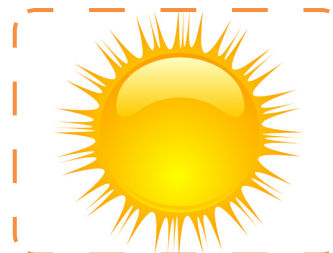
Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, що природа дає людям, допомагай собі дактилем і жестами.

Повітря

Вода

Сонячне світло і тепло

Їжа

Ліки

Одяг

Житло

Естетичне задоволення

Корисні копалини

Прочитай і запам'ятай.

Досить часто, отримуючи від природи все необхідне, люди негативно на неї впливають. Це не тільки знищені лісові рослини, а й тварини. Це — забруднені стічними водами водойми, а викидами заводів і фабрик повітря.

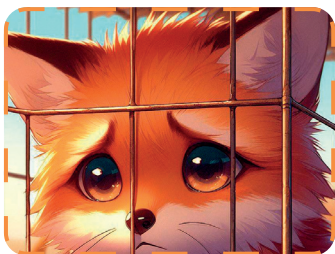
Люди повинні берегти довкілля: сортувати сміття, економити воду, відмовитись від шкідливого пластику, садити дерева.

Ліси називають «легенями» нашої планети, тому що ліси виробляють потрібний кисень для життя людей і тварин. Чим більше у світі буде рости дерев, тим чистіше буде повітря на нашій планеті.

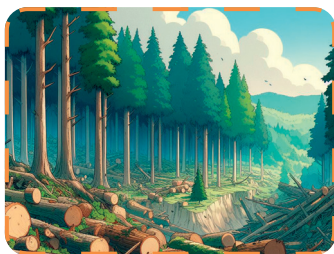
Ліси зникають з величезною швидкістю. Щороку їх вирубають, або вони горять.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно як люди впливають на природу, допомагай собі дактилем і жестами.

Знищує тварин

Знищує ліси

Забруднює землю

Забруднює повітря

Забруднює воду

Побутові відходи

Поміркуй.

Що ти можеш зробити корисного для природи?

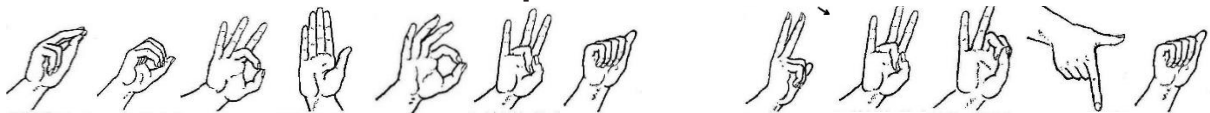
Запам'ятай.

Природу знай, люби і бережи.

ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ

Червона книга

Прочитай і запам'ятай.

Червона книга України — це офіційний державний документ, який містить перелік рідкісних, вразливих та зникаючих тварин і рослин у межах України, а також узагальнені відомості про сучасний стан цих видів і заходи щодо їх збереження.

Занесені до Червоної книги України тварини і рослини підлягають охороні на всій території України.

З 9 квітня 2021 року до Червоної книги України занесено 1544 види, з них 687 тварини і 857 — рослини.

Поміркуй.

Чому багато тварин та рослин стають рідкісними?

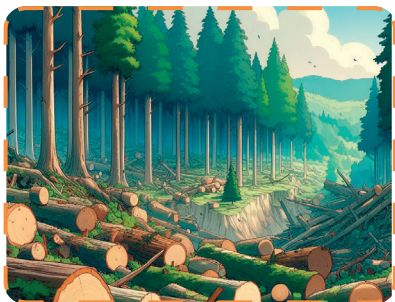

Пригадай.

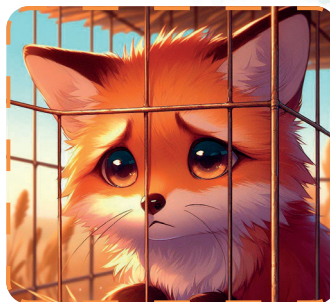
Яких тварин із Червоної книги України ти знаєш?
Які рослини із Червоної книги України ти знаєш?

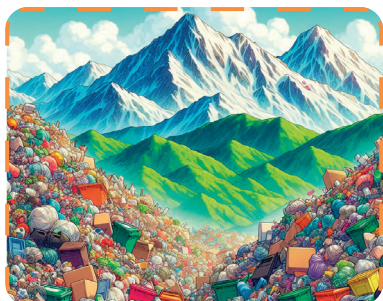
Досліди малюнок. Назви і розкажи усно, які основні чинники небезпеки для рослин і тварин у лісах, допомагай собі дактилем і жестами.

Вирубання дерев

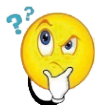
Незаконне полювання та риболовля

Забруднення лісів сміттям

Кислотні дощі

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке «Червона книга України»?

Чому книга називається Червоною?

Які рослини занесено до Червоної книги України?

Яких тварин занесено до Червоної книги України?

Для чого була створена Червона книга України?

Чому деякі тварини і рослини потребують охорони?

Як люди можуть зберегти зникаючих тварин і рослин?

Що нас вчить вірш «Вмійте природу любити»?

Поміркуй.

Щоб ти зробив для природи, якби мав багато можливостей?

Запам'ятай.

Бережи природу, Україну і себе.

РУКОТВОРНІ ТІЛА ТА МАТЕРІАЛИ, ЇХ ВЛАСТИВОСТІ

Прочитай і запам'ятай.

В науці звичне для нас слово «тіло» має інше значення. Тілом вчені називають все живе і неживе, що створено природою чи зроблено людьми. Птах і квітка, звірі і люди, річка і рибка в ній, камінь в землі і хмарка на небі — усе це є природними тілами. Рукотворними тілами є телефон і ноутбук, стіл і книга, автомобіль і велосипед.

Рукотворні тіла — це різноманітні тіла або предмети вжитку створені людьми. Тобто це — все, що люди створили своїми руками.

Для виготовлення рукотворних тіл людина використовує природні та рукотворні матеріали.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, які рукотворні та природні тіла зображені на малюнках, допомагай собі дактилем і жеста-ми.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що в науці називають тілом?

Що таке природні тіла?

Що таке рукотворні тіла?

Поміркуй.

Які рукотворні тіла тебе оточують?

Прочитай і запам'ятай.

Природні матеріали — це матеріали, які людина бере з природи.

Природними матеріалами є глина, пісок, деревина, вовна, шкіра, зерно, хутро, молоко, нафта, вапняк.

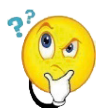

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, які природні матеріали зображені на малюнках, допомагай собі дактилем і жестами.

Пригадай.

Що люди виготовляють з природних матеріалів?

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке природні матеріали?

Звідки люди беруть природні матеріали?

Для чого люди використовують природні матеріали?

Запам'ятай.

Люди дуже тісно пов'язані з природою та залежать від неї.

Прочитай і запам'ятай.

Рукотворні матеріали — це різноманітні матеріали створені людьми для майбутнього використання у власній діяльності чи виробництві.

Рукотворні матеріали або штучні — це матеріали, яких немає в природі.

Рукотворними матеріалами є папір, гума, скло, поролон, поліетилен, пластмаса, цемент, метали тощо.

Матеріали відрізняються своїми властивостями: кольором, запахом, смаком, прозорістю, міцністю, твердістю, пружністю, пластичністю, водонепроникністю, горючістю, розчинністю у воді тощо.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, які рукотворні матеріали зображені на малюнках, допомагай собі дактилем і жеста-

ми.

Поміркуй.

Які властивості притаманні рукотворним матеріалам, які люди використовують у будівництві?

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що таке рукотворні матеріали?

Які рукотворні матеріали ти знаєш?

Для чого люди використовують рукотворні матеріали?

Які властивості є у рукотворних матеріалів?

ВИКОРИСТАННЯ РУКОТВОРНИХ МАТЕРІАЛІВ У ПОБУТІ

Прочитай і запам'ятай.

Люди постійно використовують рукотворні матеріали у своєму побуті, щоб поліпшити і прикрасити його. Тобто рукотворні матеріали потрібні людям для їхнього комфортного життя.

Рукотворні матеріали люди створюють самостійно. Рукотворними матеріалами є скло, пластмаса, поролон, гума, поліетилен, цемент, фарфор, штучна шкіра тощо.

Пригадай.

Які рукотворні матеріали тебе оточують вдома?

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, які рукотворні матеріали люди використовують в побуті, допомагай собі дактилем і жестами.

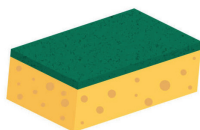
Які речі виготовляють зі скла?

Які речі виготовляють з пластмаси?

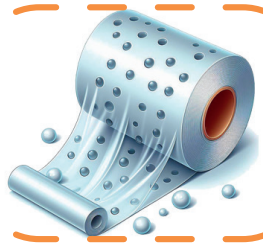
Які речі виготовляють з поролону?

Які речі виготовляють з гуми?

Які речі виготовляють з поліетилену?

Які речі виготовляють з металу?

Які речі виготовляють з фарфору?

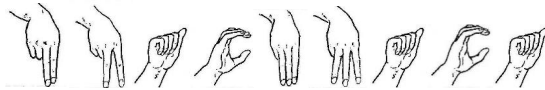
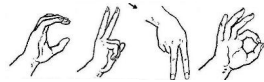

Пригадай.

З яких природних матеріалів виготовляють які рукотворні (штучні) матеріали?

Прочитай слова записані дактильною абеткою. Продактилюй їх.

Пригадай.

Які рукотворні матеріали тебе оточують в школі?

Поміркуй.

Чи зміг би ти обійтись без рукотворних матеріалів в побуті?

Запам'ятай.

Рукотворні матеріали полегшують життя людей.

ВИНАХОДИ ЛЮДСТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ

Прочитай і запам'ятай.

Першим винаходом людства вважається обробка каменю. Саме з каменю люди почали виготовляти перші знаряддя праці. Наприклад, кам'яна сокира. Поява кам'яної сокири вплинула на весь подальший розвиток людства.

Багато вчених вважають найважливішим винаходом людства колесо. З його появою багато хто пов'язує початок неперервних змін в суспільстві. Принцип роботи колеса закладено в безліч пристроїв, які ми використовуємо в повсякденному житті.

Люди-винахідники завжди існували в світі. І саме їм ми завдячуємо багатьом речам в нашому побуті. Все чим ми користуємось вдома і в школі було винайдено кимось і колись.

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, які є перший і найважливіший винаходи людства, допомагай собі дактилем і жеста-ми.

Поміркуй.

Як і чому первісні люди розпочали винаходити різні речі?

Прочитай і запам'ятай.

Винаходи змінюють життя людей на краще. Вони значно покращують і полегшують щоденну діяльність людей.

За допомогою винаходів люди тепер можуть робити те, що раніше було неможливим.

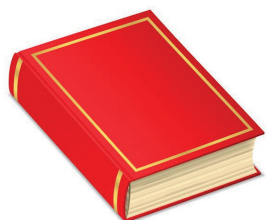

Пригадай.

Якими винаходами людства ти користуєшся вдома і в школі?

Досліди малюнки. Назви і розкажи усно, якими винаходами людства ти користуєшся вдома і в школі, допомагай собі дактилем і жестами.

Покажи винаходи людства, які тебе оточують зараз.

Прочитай.

Кожен винахід важливий і цінний для людей. Винаходи людства вплинули і змінили життя і діяльність кожної людини на Землі.

Завдяки уяві і мріям люди підкорили простори нашої Землі і побували за її межами — на Місяці і у відкритому космосі.

Знання, гарна уява і кмітливий розум — запорука успіху.

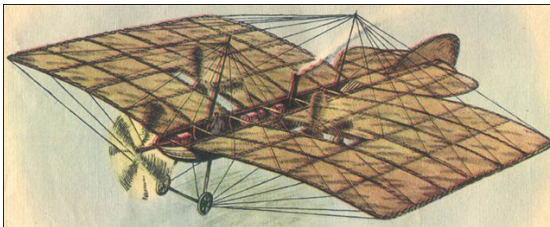
Поміркуй.

Чи легко бути винахідником? Хто такі винахідники?

За допомогою телефону люди можуть спілкуватись на відстані, навіть дуже далекій.

За допомогою транспорту (автомобіля, корабля, літака, ракети) є можливість пересуватись швидко на різні відстані по всій Землі та за її межами.

За допомогою пральної машини тепер набагато простіше дотримуватись чистоти і гігієни одягу.

За допомогою слухового апарату люди з порушенням слуху можуть чути звуки оточуючого світу.

За допомогою лампочки тепер люди збільшили свій світловий день і кардинально змінили свій розпорядок.

За допомогою комп'ютера (ноутбука) і мережі Інтернет у сучасної людини з'явилися безмежні можливості.

Подумай і дай відповідь на запитання.

Що було першим винаходом людства?

Що вважається найважливішим винаходом людства?

Як змінилось колесо з часом розвитку людства?

Де в побуті використовується колесо?

Як з часом змінилась перша кам'яна сокира?

Для чого люди використовують сокиру?

Запам'ятай.

Кожен може стати винахідником, потрібні лише знання і безмежна фантазія.

ЗМІСТ

ЛЮДИНА.....	4
Пізнання себе та своїх можливостей	5
Частини тіла людини та їх функції. Зовнішні та внутрішні органи.....	7
Голова.....	13
Рука.....	16
Турбота про здоров'я.....	17
Твоя постава	21
Органи чуття.....	23
ЛЮДИНА СЕРЕД ЛЮДЕЙ	24
Стандарти поведінки в суспільстві	25
ШКОЛА	27
Правила поведінки в школі (класі)	30
Твої друзі і однокласники	32
Слова ввічливості	34
Режим дня в школі і вдома	36
Моральні норми	39
Навички співжиття	40
Навички співпраці	43
Участь у благодійних заходах	45
ЛЮДИНА В СУСПІЛЬСТВІ.....	47
Україна — мій рідний край! Державні символи України	48
Народні символи України	50
Український віночок	52
Природні багатства України	53
Київ — столиця України!.....	58
Славетні українці	64
Твої громадянські права.....	65
Твої громадянські обов'язки.....	68
ЛЮДИНА І СВІТ	69
Різноманітний всесвіт	70
Наша рідна планета — Земля	71

Сторони світу	76
Лінія горизонту	79
Що ми дізнаємося з карти світу?	83
Які країни є на землі?	84
Народи світу	94
Із історії нашої країни	96
Видатні українці	98
ЛЮДИНА І ПРИРОДА	101
Повітря та його властивості	102
Вода та її властивості	106
Водойми рідного краю	111
Форми земної поверхні	114
Гірські породи та їх властивості	118
Ґрунт, його властивості і значення	122
Будова і різноманітність рослин. Умови вирощування рослин	127
Тварини дикі та свійські. Спостереження за тваринами	131
Земля та її форма. Обертання землі	136
Рік	140
Пори року та їх ознаки	142
Особливості життя рослин та тварин у різні пори року та доби	145
Місяці року	149
Тиждень	150
Доба	153
Вплив сонця на сезонні явища в природі	155
Охорона природи	158
Зв'язок людини і природи	160
Червона книга України	162
Рукотворні тіла та матеріали, їх властивості	164
Використання рукотворних матеріалів у побуті	167
Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини	170

Навчальне видання

Олександр ГОРЛАЧОВ
Світлана ГОРЕНКОВА
Тетяна МОСКАЛЕНКО

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Підручник інтегрованого курсу для
осіб з особливими освітніми потребами (Н90)

2 клас

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Відповідальний редактор І.Тютчева

Редактор О. Голачова

Макет обкладинки М.Карпенко

Комп'ютерна верстка М. Карпенко

Формат **84x108/16**. Папір офсетний. Гарнітура Arial
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 18,48. Обл.-вид.арк. 11,63
Наклад 910 прим.

Зам. № 24-07-1113

В оформленні підручника використано деякі світлини з вільних джерел мережі
«Інтернет» та матеріали фотобанку *Shutterstock*
Бренди та ресурси зображуються лише з освітньою метою
та не є закликом до їх купівлі/відвідування

ТОВ «ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ»

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7928 ВІД 08.09.2023

Адреса редакції: 02095, м.Київ, вул. Княжий затон, 9а, офс 369

E-mail: atlant_publishing@ukr.net

Віддруковано у ТОВ «ПЕТ», вул. Максиміліанівська, 17, м Харків, 61024
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6847 від 19.07.2019 р.

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

2 КЛАС